

SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Ur innehållet:

Återgång till lugnare tillväxt..... sid 3

Sveriges ekonomi fortsatte att växa i en lägre takt andra kvartalet, jämfört med den starka uppgången under 2015. Den ekonomiska utvecklingen är fortfarande inhemskt driven med bostadsinvesteringarna i spetsen, dock stannade den tidigare starka tillväxten för hushållskonsumtionen av.

Billigare livsmedel i södra Sverige sid 17

Utifrån undersökningen Köpkraftspariteter kan, förutom prisnivåjämförelser mellan länder, även regionala prisnivåer inom Sverige studeras. Resultaten visar att prisnivån på livsmedel är högre i Stockholm jämfört med riksgenomsnittet.

Ökad FoU genererar större intäkter från utlandet sid 21

FoU-investeringarnas betydelse för den svenska ekonomin har ökat. Det är främst FoU för användning i företagets egen produktion som har stigit, men även importen av FoU har ökat kraftigt de senaste åren.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Internationell utblick.....	4
Export och import	5
Hushållens konsumtion	7
Investeringar	10
Näringsliv	12
Arbetsmarknad	15
Tidigare fördjupningsartiklar	27

Fördjupningsartiklar

Billigare livsmedel i södra Sverige.....	17
Ökad FoU genererar större intäkter från utlandet.....	21
Utbildning och forskning anställer flest i det civila samhället	24

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se/scb-indikatorer/

Sammanfattning

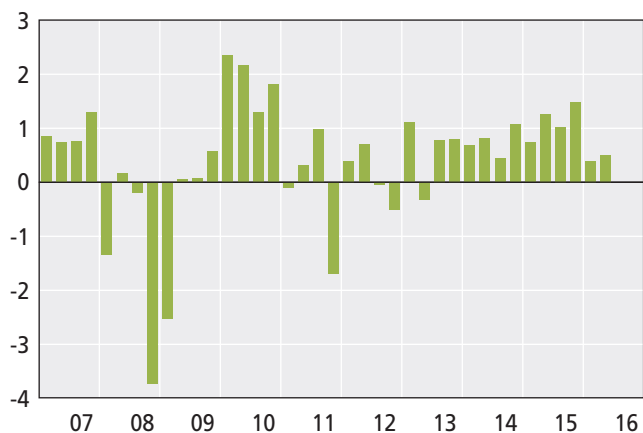
Återgång till lugnare tillväxt

Sveriges ekonomi fortsatte att växa i en lägre takt andra kvartalet, jämfört med den starka uppgången under 2015. BNP-tillväxten ligger därmed ungefär i linje med genomsnittstillväxten under de senaste fem åren. Den ekonomiska utvecklingen är fortfarande inhemskt driven med bostadsinvesteringarna i spetsen, dock stannade den tidigare starka tillväxten för hushållskonsumtionen av. Samtidigt minskade exporten för andra kvartalet i rad.

BNP steg med 0,5 procent andra kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det var främst de fasta bruttoinvesteringarna som stod för tillväxten, medan hushållskonsumtionen stagnerade och exporten sjönk. Efter en stark uppgång under 2015 har BNP återgått till en tillväxttakt ungefär i paritet med genomsnittstillväxten sedan återhämtningen från finanskrisen. Under första halvåret har ekonomin utvecklats i nivå med genomsnittet i EU, Sveriges största exportmarknad.

Bruttonationalprodukten (BNP)

Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

Den globala tillväxten fortsatte att peka svagt uppåt andra kvartalet. BNP i euroområdet växte dock något mindre än första kvartalet, vilket till stor del berodde på att tillväxten bland flera av de stora ekonomierna tappade fart. Den ekonomiska utvecklingen i USA var fortsatt dämpad.

Sveriges export fortsatte att minska under andra kvartalet medan importen ökade. Varuexporten sjönk för första gången sedan slutet av 2013 medan tjänsteexporten vände upp på bred front. Både exporten av investeringsvaror och insatsvaror som har drivit uppgången för varuexporten under de senaste kvartalen minskade.

Hushållskonsumtionen, som under de senaste åren har varit en av de främsta drivkrafterna bakom BNP-tillväxten, stannade av andra kvartalet. Medan hushållens restaurangbesök fortsatte att öka minskade klädinköpen. Sparandet var återigen högt då konsumtionen inte ökade i samma takt som den disponibla inkomsten.

De fasta bruttoinvesteringarna stod, liksom under de senaste kvartalen, för det största tillväxtbidraget till BNP. Det var framförallt investeringar i bostäder och immateriella tillgångar som ökade.

Produktionstillväxten i det svenska näringslivet ökade måttligt. I likhet med kvartalet innan minskade varuproduktionen efter en kraftig nedgång inom industrin. Produktionen i tjänstebranscherna uppvisade dock en starkare tillväxttakt än första kvartalet.

Bilden av arbetsmarknaden är fortsatt ljus och dämpningen av tillväxten i produktionen har ännu inte spridit sig till sysselsättningen. Både sysselsättningen och arbetade timmar ökar fortfarande mest inom de privata tjänstenäringarna.

Detta nummer av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv innehåller även tre fördjupningsartiklar. I den första studeras regionala skillnader av livsmedelspriserna i Sverige. Följande artikel analyserar hur ökad FoU har gett förutsättningar för större intäkter från utlandet. Den tredje artikeln ger en analys av det civila samhället i ekonomin, som utgörs av frivilliga organisationer utan vinstsyfte.

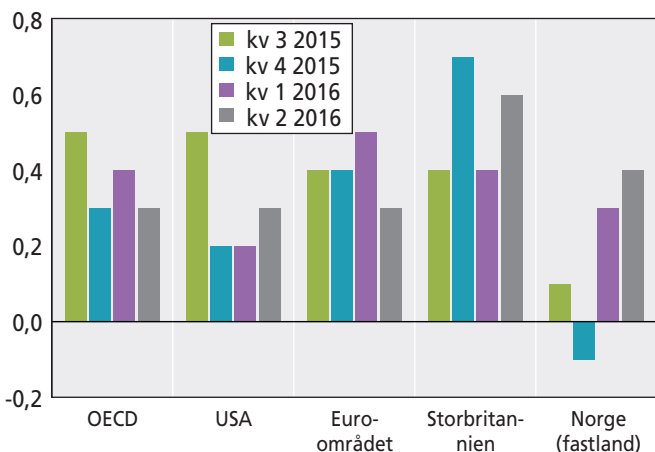
Dämpad tillväxt i omvärlden

Den globala tillväxten fortsatte att peka svagt uppåt andra kvartalet. Bland OECD-länderna bromsade tillväxten något från första till andra kvartalet till 0,3 procent. Samtidigt växte BNP i euroområdet något mindre än första kvartalet, medan den ekonomiska utvecklingen i USA fortfarande är dämpad.

Tillväxten bland de större industriländerna fortsatte att stiga i långsam takt. BNP-tillväxten bland OECD-länderna andra kvartalet ökade 0,3 procent jämfört med kvartalet innan. Det var ungefär i nivå med tillväxten under de två föregående kvartalen, men bara marginellt lägre än genomsnittstillväxten under de senaste fem åren på 0,4 procent. Även i Sverige har BNP växt i lägre takt under första halvåret. Efter den starka tillväxten 2015, har BNP stigit i ungefär samma takt som genomsnittet i Europa under första och andra kvartalet.

BNP-tillväxt

Procentuell förändring från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: OECD och SSB

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

Tillväxten i Europa sakta uppåt

BNP-tillväxten i Europa pekar fortfarande svagt uppåt. I euroområdet steg BNP med 0,3 procent från första till andra kvartalet i säsongrensade tal. Det var svagare än tillväxten första kvartalet, men ungefär i linje med den genomsnittliga tillväxtbanan under de senaste fem åren. Dämpningen andra kvartalet berodde till stor del på att flera av de stora ekonomierna tog ett steg tillbaka efter det starka första kvartalet. Medan Italien redovisade nolltillväxt backade Frankrikes BNP marginellt andra kvartalet, vilket främst var en följd av att hushållskonsumtionen stagnerade och att investeringarna minskade svagt. En ljuspunkt andra kvartalet var dock att återhämtningen i Spanien behöll samma goda fart som under de senaste kvartalen.

Även BNP i Tyskland, Europas största ekonomi, växte i något lägre takt. Uppgången på 0,4 procent var klart svagare än det starka första kvartalet då tillväxten ökade i den snabb-

baste takten sedan slutet på 2014. Det var främst en kraftigt ökad export som höll tillväxten uppe andra kvartalet, medan den inhemska efterfrågan tyngdes av en nedgång för de fasta bruttoinvesteringarna.

I Storbritannien låg BNP-tillväxten på 0,6 procent, klart över snittet i euroområdet. En stark inhemsk efterfrågan är den huvudsakliga drivkraften i den brittiska ekonomin i nuläget och hushållskonsumtionen ökade i den snabbaste takten på nästan två år, men även fasta bruttoinvesteringar vände upp andra kvartalet efter nedgången kvartalet innan. Osäkerheterna om den fortsatta utvecklingen för den brittiska ekonomin har dock blivit större efter folkomröstningen i juni om Storbritanniens utträde ur EU. Utfallet ledde till en kortvarig turbulens på finansmarknaderna och en försvagning av pundet. Perioden efter den så kallade Brexit, som ägde rum under slutet av andra kvartalet, är dock endast inkluderad i kvartalets BNP under en mycket kort period.

Spretig utveckling bland grannländerna

Den ekonomiska utvecklingen i grannländerna har varit spretig under första halvåret. Den norska ekonomin präglas fortfarande av omställningar till ett lägre oljepris. De oljelerade investeringarna avtog återigen kraftigt från första till andra kvartalet, men investeringarna på fastlandet steg. Fastlands-BNP ökade 0,4 procent andra kvartalet. Det är en klar förbättring i förhållande till stagnationen under 2015, men en svagare tillväxttakt jämfört med expansionsfasen under de föregående fem åren. Antalet sysselsatta i ekonomin minskade dock för tredje kvartalet i rad och tillväxten för hushållskonsumtionen fortsatte att mattas av andra kvartalet.

Samtidigt fortsatte den danska ekonomin att växa under andra kvartalet och jämfört med första kvartalet steg BNP med 0,5 procent. Det var andra kvartalet med uppgång efter två kvartal i rad med negativ tillväxt i slutet på 2015. I Finland, där bland annat handelsberoendet med Ryssland tynger utvecklingen, stagnerade dock tillväxten andra kvartalet efter två kvartal med växande BNP.

Svagare tillväxt i USA

BNP-tillväxten i USA har växlat ner under första halvåret. Andra kvartalet ökade BNP med 1,1 procent, redovisat enligt amerikansk standard som säsongrensad tillväxt uppräknat till årstakt. Jämfört med första kvartalet steg BNP med 0,3 procent. Det är tredje kvartalet i följd med en tillväxttakt lägre än genomsnittstillväxten under de senaste fem åren. Arbetsmarknaden i USA har utvecklats väl under året och återigen var det främst hushållskonsumtionen som bidrog positivt till BNP-tillväxten. Utrikeshandeln visade också på ökade exportvolymerna andra kvartalet efter flera svaga kvartal. Minskade fasta bruttoinvesteringar tyngde utvecklingen andra kvartalet.

Delad bild för tillväxtländerna

Efter två kvartal med successiv dämpning av tillväxten steg den kinesiska ekonomin i snabbare takt andra kvartalet. I säsongrensade tal steg BNP med 1,8 procent från första till andra kvartalet, som är i nivå med den genomsnittliga kvartalstillväxten under de senaste fem åren. Tillväxttakten i Indien, Asiens näst största ekonomi, uppgick till 1,4 procent andra kvartalet. Det är ungefär i takt med genomsnittet de

senaste fem åren på 1,6 procent per kvartal. Råvarubaserade tillväxtekonominer såsom Ryssland och Brasilien fortsätter dock i motvind. För Brasiliens del minskade BNP för sjätte kvartalet i rad.

Kontaktperson: Magnus Saltveit, 010-479 49 84

Export och import

Varuexporten vände nedåt

Sveriges export fortsatte att minska under andra kvartalet medan importen ökade. Varuexporten sjönk för första gången sedan slutet av 2013 medan tjänsteexporten vände upp på bred front. Både exporten av investeringsvaror och insatsvaror som har drivit uppgången för varuexporten under de senaste kvartalen minskade andra kvartalet.

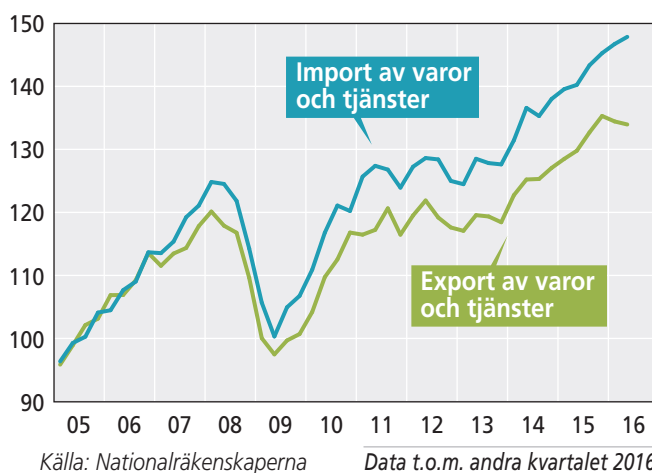
Sveriges export fortsatte att minska under andra kvartalet, dock i lägre i takt än under årets första kvartal. Den totala exporten minskade med 0,4 procent, säsongrensad och jämfört med föregående kvartal. Under andra kvartalet steg tjänsteexporten med 1,5 procent medan varuexporten minskade med 1,2 procent, säsongrensad. Det är tvärt emot utvecklingen under första kvartalet, då det var tjänsteexporten som backade medan varuexporten steg.

Att varuexporten föll andra kvartalet var första gången sedan slutet av 2013. Tjänsteexportens uppgång var också modest jämfört med den genomsnittliga ökningstakten på drygt 3 procent på kvartalsbasis under 2014 och 2015, och låg ungefär i linje med den genomsnittliga ökningen på 1,4 procent på kvartalsbasis under perioden 2000 till 2013.

Importen totalt sett fortsatte att öka och steg med 0,8 procent, säsongrensad. Importen av varor, som står för ungefär 70 procent av den totala importen, steg med 0,9 procent. Efter en marginell minskning under årets första kvartal vände även tjänsteimporten upp andra kvartalet och ökade med 0,6 procent. Importen är en avdragspost på BNP och eftersom importen steg medan exporten sjönk blev utrikeshandelns bidrag till BNP klart negativt under andra kvartalet med 0,5 procentenheter.

Svensk utrikeshandel

Säsongrensad volymindex 2005=100

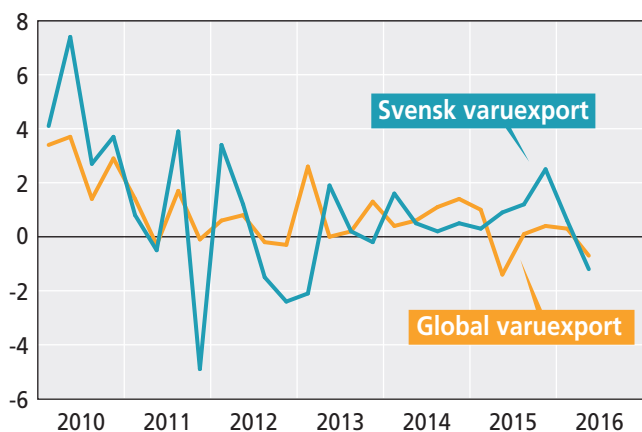
Svensk varuexport minskade mer än den globala varuexporten

Sveriges varuexport, som står för ungefär 70 procent av den totala exporten, ökade snabbare än världshandeln från andra kvartalet 2015 fram till första kvartalet 2016 vilket kan indikera att svensk export tog marknadsandelar på världsmarknaden under denna period. Denna trend bröts under andra kvartalet då Sveriges varuexport minskade mer än den globala varuexporten. Under andra kvartalet minskade global varuexport med 0,7 procent medan Sveriges varuexport sjönk med 1,2 procent, säsongrensad.

Utvecklingen för världshandeln har varit svag sedan inledningen av 2015, men det är värt att notera att under andra kvartalet ökade exporten från USA för första gången sedan andra kvartalet 2015 medan exporten från euroområdet minskade i likhet med den globala varuexporten med 0,7 procent. Minskningen av Sveriges varuexport var därmed även större än från länderna inom euroområdet.

Global varuexport

Procentuell volymförändring från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: CPB¹ och

Nationalräkenskaperna

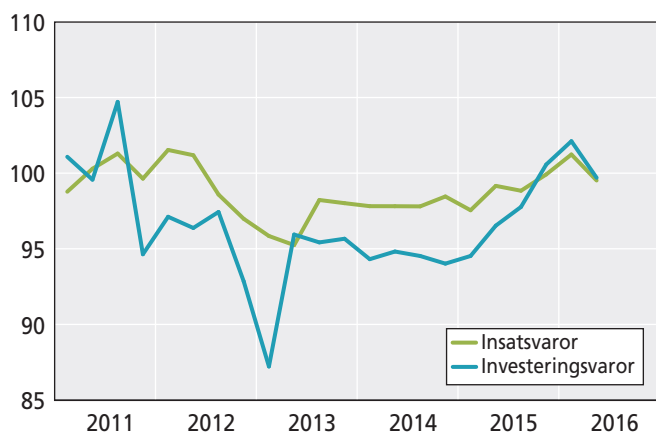
Data t.o.m. andra kvartalet 2016

Exporten av investeringsvaror minskade

Nedgången av varuexporten förklaras till stor del av minskad export av både investeringsvaror och insatsvaror.² Exporten av investeringsvaror, som står för knappt 40 procent av Sveriges varuexport, vände nedåt under andra kvartalet efter att ha ökat under de fem föregående kvartalen. Export av motorfordon ingår i denna produktgrupp. Även exporten av insatsvaror, som står för runt en tredjedel av Sveriges varuexport, minskade under andra kvartalet efter några starka kvartal.

Varuexport

Säsongrensad volymindex 2011=100

Källa: Nationalräkenskaperna och egna beräkningar

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

Exporten av motorfordon mattades av

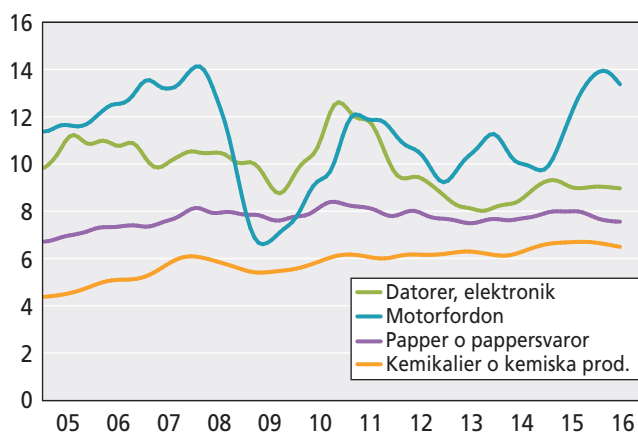
Statistik fördelad på detaljerad produktnivå produceras av SCB:s utrikeshandelsstatistik. Enligt säsongrensade uppgifter har produktgruppen för motorfordon ökat markant sedan mitten av 2014. Under de senaste månaderna har dock exportvärdet börjat sjunka. Detta sammanfaller även med att produktionsvolymen inom motorfordonsindustrin har sjunkit något jämfört med föregående kvartal efter flera

kvartal med stark tillväxt. Även för de övriga produktgrupperna som redovisas i diagrammet nedan har exportvärdet minskat svagt.

Varuexport

Säsongrensade värden i löpande priser.

Miljarder kronor

Källa: Utrikeshandelsstatistiken

Data t.o.m. juni 2016

Stigande import- och exportpriser

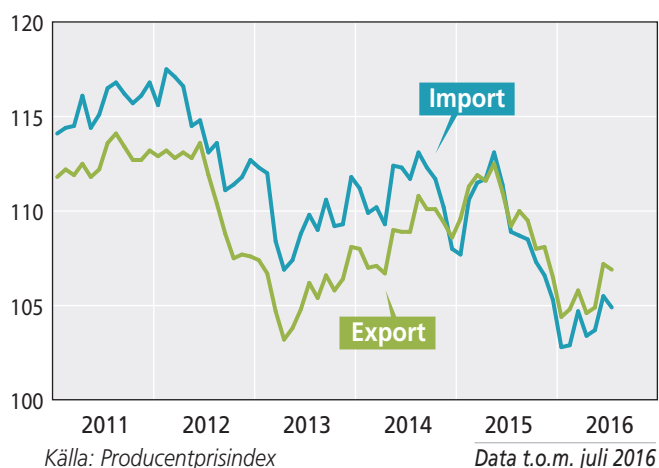
Utrikeshandelsstatistiken skiljer dock sig i vissa avseenden från Nationalräkenskapernas definitioner och produceras i löpande priser.³ Ökningen i volym som redovisas i Nationalräkenskaperna är därför inte direkt jämförbar och utvecklingen av import- och exportpriser bör beaktas när statistiken i löpande priser analyseras. Efter en längre period av prisnedgångar började både import- och exportpriserna att stiga i början av året. Sedan dess har prisnivåerna fortsatt uppåt från en låg nivå. Prisnivån under andra kvartalet var dock fortfarande lägre än under första halvåret 2015.

1 Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis

2 Serierna har säsongrensats med samma modell som totalaggregatet, men har ingen summakonsistens. Det vill säga att delaggregaten inte summerar till totalen. Indelning av export och importprodukter i denna artikel görs enligt Main industrial groupings (MIG). Mer information finns på Eurostats hemsida på följande länk: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Main_industrial_grouping_\(MIG\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Main_industrial_grouping_(MIG))

3 Nationalräkenskaperna använder sig av definitionen ekonomiskt ägarskap för att definiera utrikeshandel medan utrikeshandelsstatistiken använder sig av gränspassage. Vidare inkluderar Nationalräkenskaperna merchanting (dvs. den del av treparts-handel som innebär att företag i Sverige köper produkter utomlands för att sedan sälja dem utan att först ta hem dem till Sverige) som varuhandel. Nationalräkenskaperna publicerar även i fakturavärde medan utrikeshandelsstatistiken publicerar i statistiskt värde.

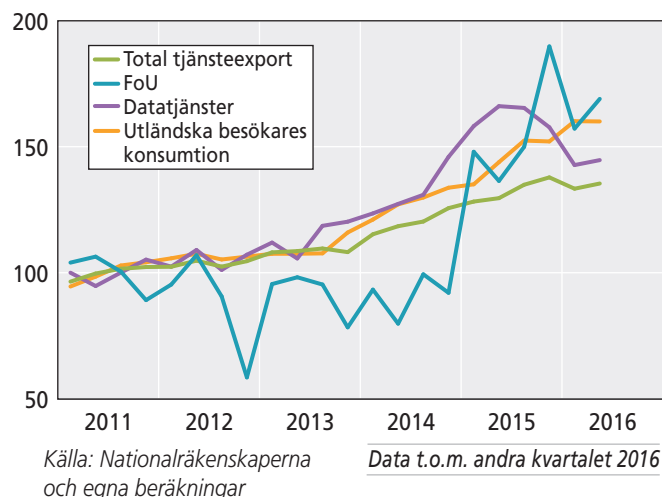
Prisutveckling Index 2005=100

Tjänsteexporten ökade åter

Efter nedgången under första kvartalet i år ökade exporten av tjänster, vilket resulterade i ett positivt bidrag på 0,2 procentenheter till BNP. Under årets andra kvartal var uppgången bred och exportökningar fanns inom datatjänster, forskning och utveckling (FoU) samt produkttaggregatet för övriga tjänster. Den tidigare branta uppgången för utländska besökares konsumtion i Sverige, som i tjänsteexporten förs som posten resevaluta, minskade dock marginellt under andra kvartalet i år.

Tjänsteexport Säsongrensad volymindex 2011=100

Stark varuimport

Importen fortsätter att växa snabbare än exporten. Sedan första kvartalet 2010 har importen vuxit i genomsnitt med 1,3 procent per kvartal, säsongrensat. Exporten har däremot ökat i genomsnitt med 1,1 procent per kvartal. Det är framförallt varuimporten som växer snabbare än varuexporten. Sedan 2010 har varuimporten i genomsnitt vuxit med 1,2 procent medan varuexporten endast har ökat med 0,95 procent.

Eftersom import är en avdragspost till BNP har varuhandeln generat betydligt fler negativa bidrag till tillväxten än tjänstehandeln. Sedan början av 2010 har varuhandeln generat negativa bidrag under femton kvartal medan tjänstehandeln endast har generat negativa bidrag under åtta kvartal.

Kontaktperson: Sofia Nilsson, 010-479 41 16

Hushållens konsumtion

Nolltillväxt för hushållskonsumtionen

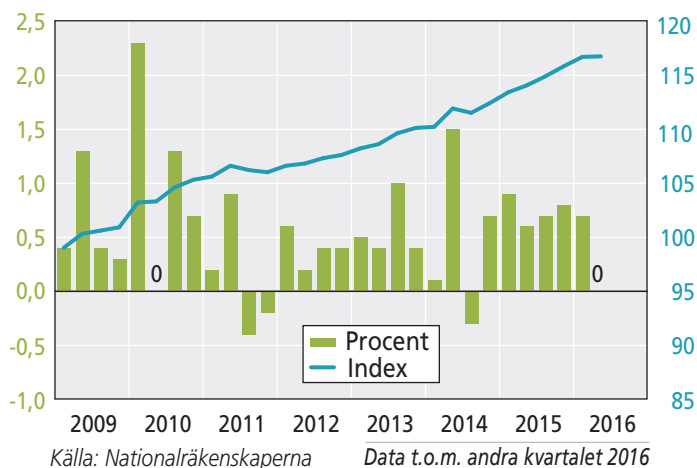
Den tidigare snabba tillväxttakten för hushållens konsumtion stannade av andra kvartalet, då den var oförändrad jämfört med kvartalet innan. Utgifterna för sjukvård och restaurangbesök ökade medan stora utgiftsposter såsom transportutgifter, klädinköp och utlandskonsumtion minskade. Sparandet var återigen högt då konsumtionen inte ökade i samma takt som den disponibla inkomsten.

Hushållens konsumtion tappade fart under andra kvartalet och var i säsongrensade tal oförändrad jämfört med första kvartalet. Dessutom reviderades det första kvartalet ner några tiondelar, vilket innebär en förhållandevis svag konsumtionsutveckling under årets första sexmånadersperiod.

Inte sedan 2008 har tillväxten för ett första halvår varit så svag. Enbart sett till andra kvartalet är nolltillväxten en bit under den genomsnittliga utvecklingen de senaste tio åren på 0,5 procent. De senaste åren har hushållens konsumtion utgjort en av de viktigaste faktorerna bakom BNP-tillväxten men andra kvartalet var det istället främst fasta bruttoinvesteringar och offentlig konsumtion som bidrog positivt till tillväxten.

Hushållens konsumtionsutgifter

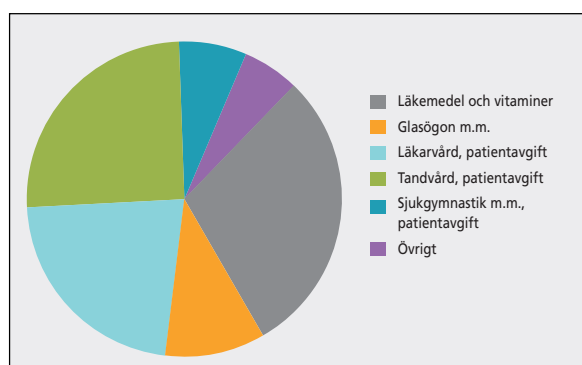
Procentuell förändring från föregående kvartal (vå) samt index 2009=100 (hö). Säsongsgränsade kvartalsvärden

Ökade sjukvårdsutgifter

Utvecklingen av de olika konsumtionsändamålen var spretig andra kvartalet, några minskade medan andra ökade. Mest steg konsumtionen av hälso- och sjukvårdsrelaterade varor och tjänster som ökade med 1,8 procent, säsongsgränsat och jämfört med första kvartalet. Hushållens utgifter för hälsa och sjukvård utgjorde andra kvartalet 3,5 procent av den totala konsumtionen, vilket är ungefär lika mycket som spenderades på alkoholhaltiga drycker och tobak. Sjukvårdsutgifterna utgörs främst av kostnader för läkemedel, optik samt patientavgifter. I patientavgifterna ingår det hushållen betalar själva för ett besök hos läkaren, tandläkaren, sjukgymnasten eller för sjukhusvård. Merparten av kostnaden för ett sådant besök står dock den offentliga förvaltningen för, främst landstingen och i viss mån även kommunen. Patientavgifterna stod för 57 procent av sjukvårdsutgifterna andra kvartalet, medan läkemedel och vitaminer utgjorde cirka 30 procent och optikkostnader 10 procent.

Fördelning av utgifterna inom hälsa och sjukvård, 2016 kv 2

I säsongsgränsade tal finns endast utvecklingen för hela aggregatet hälsa och sjukvård, men i årstakt, d.v.s. jämfört med motsvarande kvartal året innan, finns uppgifter nedbrutna på en mer detaljerad nivå. Dessa siffror visar att det är utgifterna för glasögon och annan optik som har ökat mest under det senaste året. Hushållen lade 16 procent mer på detta

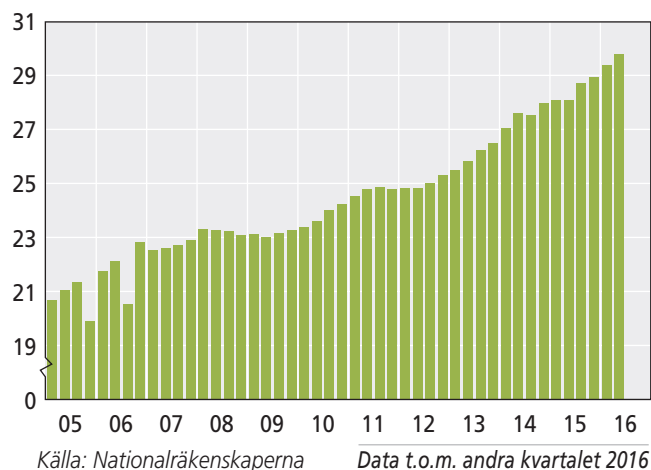
andra kvartal i år än året innan. Även patientavgifterna för läkarbesök noterade en rejäl ökning på 8 procent i årstakt.

Restaurangbesöken fortsätter att öka

Hushållen fortsätter att lägga allt mer pengar på hotell- och restaurangbesök. Andra kvartalet var dessa utgifter 1,4 procent högre än kvartalet innan. Utgifterna som läggs på dessa besök har ökat i snabb takt sedan 2013 och andelen av den totala konsumtionen har stigit sedan samma år. Under 2015 ökade hotellvistelserna kraftigt, men övriga år är det restaurangbesöken som drivit upp utvecklingstalen. Det är också restaurangerna som stod för merparten, 86 procent, av hushållens konsumtion av hotell- och restaurangtjänster. Enligt restaurangindex har restaurangernas omsättningstillväxt hittills i år varit den högsta sedan detta index började publiceras år 2010.

Utgifter för hotell och restaurangbesök

Säsongsgränsade värden, fasta priser, ref.år 2015, mdkr

Livsmedelsutgifterna steg

Hushållens livsmedelsutgifter steg med 0,9 procent andra kvartalet, säsongsgränsat och jämfört med kvartalet innan. Boendekostnaden är hushållens i särklass största utgift och därefter läggs mest pengar på transport- och fordonskostnader tätt följt av livsmedel. Andelen som hushållen lägger på livsmedel har dock minskat över tid, i början av 1980-talet utgjorde livsmedel runt 14 procent av den totala konsumtionen att jämföra med 12,6 procent andra kvartalet i år. Den största livsmedelsutgiften var andra kvartalet kött och därefter frukt och grönsaker följt av mejeriprodukter.

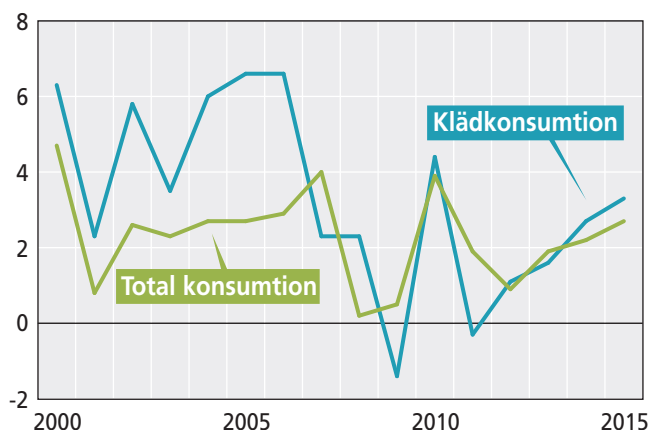
Detta nummer av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv innehåller även en fördjupningsartikel om regionala pris skillnader på livsmedel i Sverige, se sidan 17.

Lägre klädkonsumtion

Till skillnad från bland annat utgifterna för sjukvård, restaurangbesök och livsmedel minskade konsumtionen av kläder och skor jämfört med kvartalet innan. Klädinköpen var 1,3 procent lägre än första kvartalet. Konsumtionen av kläder och skor hade en stark tillväxt åren efter millennieskiftet då dessa inköp växte betydligt starkare än den totala konsumtionen, men sedan 2007 har de utvecklats ungefär i linje med den totala konsumtionen, se diagrammet nedan.

Utveckling av klädkonsumtion samt total konsumtion

Säsongrensad volymutveckling, fasta priser ref.år 2015

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

E-handeln med kläder och skor är fortfarande relativt liten i förhållande till motsvarande handel i butik, men växte enligt HUI:s E-barometer med 8 procent under andra kvartalet. Kläder och skor är det klart vanligaste köpet som svenskar gör på nätet och utgör drygt vart tredje köp. Klädinköp är, enligt E-barometern, även det vanligaste e-handelsköpet från utlandet. Ett flertal kända klädsajter är baserade i utlandet och sådana köp hamnar i nationalräkenskapernas uppgifter i kategorin svensk konsumtion utomlands och inte i ändamålet kläder och skor. I den sistnämnda kategorin ingår dock både kläder köpta i butik och via internet, så länge sajten har sin hemvist i Sverige.

Vid sidan av konsumtionen av kläder och skor minskade bland annat svensk konsumtion utomlands samt utgifterna för fordon och transporter. Nedgången för transportutgifterna kommer efter att, främst bilinköpen, de senaste åren haft en expansiv tillväxt och varit en av de viktigaste faktorerna bakom den totala konsumtionsökningen.

Hushållens konsumtionsutgifter andra kvartalet 2016

	Andel av hushållens konsumtion, %	Säsongrens. volymförändring, jmf med kv 1 16, %	Bidrag till hushållens konsumtionsökning, procentenheter
Boende	26,0	0,4	0,1
Transporter och fordon	12,9	-1,4	-0,2
Livsmedel och alkoholfria drycker	12,6	0,9	0,1
Fritid och underhållning	11,1	0,1	0,0
Övriga varor och tjänster	10,8	-0,3	0,0
Restauranger, hotell	6,4	1,4	0,1
Möbler m.m.	5,4	0,2	0,0
Kläder och skor	4,6	-1,3	-0,1
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,6	0,7	0,0
Hälsa- och sjukvård	3,5	1,8	0,1
Post och telekommunikationer	3,2	1,2	0,0
Utbildning	0,3	0,3	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	5,6	-2,2	-0,1
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-6,1	0,1	0,0
Hushållens totala konsumtion	100,0	0,0	0,0

Källa: Nationalräkenskaperna

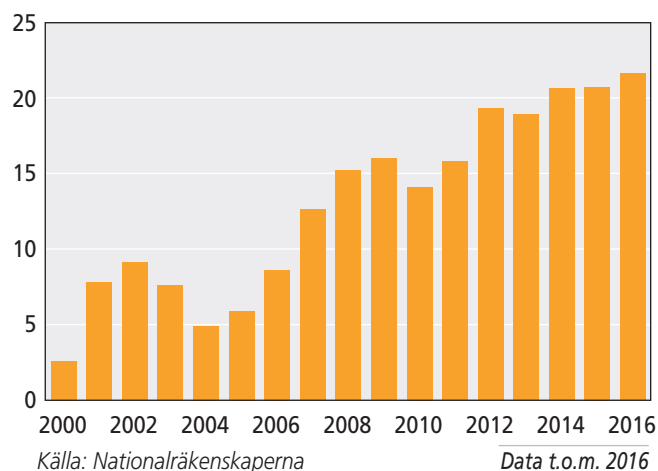
Högt sparande återigen

Hushållens reala disponibla inkomst, som speglar hushållens köpkraft, steg med 3,6 procent jämfört med andra kvartalet förra året. I likhet med tidigare kvartal gav lönerna, som steg med 3,8 procent, ett betydande bidrag till ökningen. Disponibelinkomsten drogs även upp av att andra större inkomstkällor såsom sjukpenning och rehabilitering samt föräldraförsäkring ökade. Den vanligaste anledningen för sjukskrivning är psykiska diagnoser och dessa resulterar ofta i långvariga sjukskrivningar. Samtidigt som sjukpenningen ökade så minskade aktivitets- och sjukersättningen. Sjukersättning ges till personer vars arbetsförmåga anses vara nedsatt på grund av sjukdom med minst en fjärdedel. En förklaring till att sjukersättningen minskade är att regelverket ställer högre krav på nedsättningen av arbetsförmågan.

Disponibelinkomsten räknas i stort sett fram genom att ta hushållens inkomster och sedan dra ifrån utgifterna. Hushållens största utgift, skattebetalningarna, ökade med 3,9 procent jämfört med andra kvartalet i fjol. En annan betydande utgift är räntebetalningarna, men då dessa sjönk till följd av det lägre ränteläget i ekonomin, påverkades den disponibla inkomsten positivt. Sammantaget ökade inkomsterna mer än utgifterna vilket resulterade i en positiv utveckling av den disponibla inkomsten.

Hushållens sparkvot exkl. tjänste- och premiepensioner

Andra kvartalet respektive år, procent

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2016

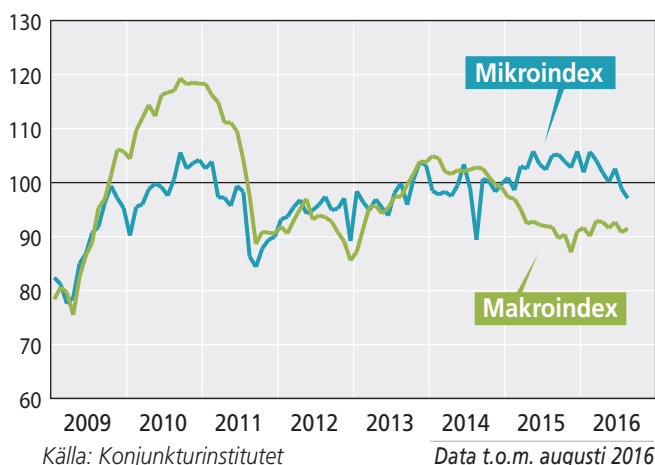
Om man drar av hushållens konsumtionsutgifter från den disponibla inkomsten får man fram sparandet. Den individuella sparkvoten, det vill säga exklusive avsättningar till tjänste- och premiepensionen, uppgick till 21,8 procent, vilket är den högsta sparkvoten för ett andrakvartal sedan tidsseriens start 1980. Årets andra kvartal är sparandet högre än övriga kvartal, vilket beror på att de flesta aktiebolag lämnar sina utdelningar då. Det höga sparandet visar att hushållen totalt sett har möjlighet att konsumera mer än de gör för närvarande.

Dystrare syn även på den egna ekonomin

Hur mycket hushållen konsumerar beror i hög utsträckning på hur den egna ekonomin ser ut, men även det allmänna ekonomiska läget i ett land kan påverka köpbeteendet. I KI:s

konjunkturbarometer får man genom mikro- och makroindex en indikation på hur hushållen uppfattar den egna ekonomin respektive det allmänna ekonomiska läget under tredje kvartalet. Makroindex har sedan slutet av 2014 legat under det historiska genomsnittet och uppgick i augusti till 91,5, vilket tyder på att hushållen anser att det ekonomiska läget i landet är svagare än normalt. Uppfattningen om den egna ekonomin har länge varit mer positiv än synen på makroekonomin, men stämningsläget har de senaste månaderna blivit mer negativt och uppgick i augusti till 97,1, vilket innebär att hushållen är något mer pessimistiska än normalt även till de egna finanserna. Om man enbart utgår ifrån konjunkturbarometern verkar således inte någon kraftig konsumtionsökning vara att vänta under tredje kvartalet.

Hushållens makro- och mikroindex
Säsongrensade värden. Index, medelvärde=100

Kontaktperson: Maria Schoultz, 010-479 40 74

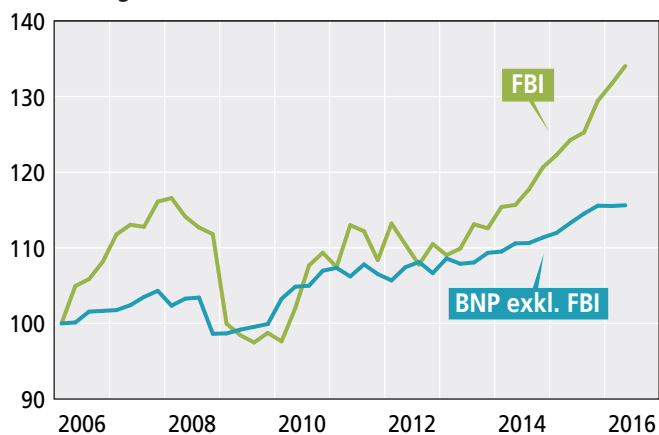
Investeringar

Stark utveckling för investeringarna

De senaste kvartalen har de fasta bruttoinvesteringarna stått för det största tillväxtbidraget till BNP. Andra kvartalet var det framförallt investeringar i bostäder och immateriella tillgångar som ökade.

Andra kvartalet steg de fasta bruttoinvesteringarna med 1,8 procent säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det är samma genomsnittliga ökningstakt som under 2015 men är klart högre än snittet de senaste 10 åren på 0,9 procent.

**BNP exklusive fasta bruttoinvesteringar*
och fasta bruttoinvesteringar**
Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2006 kv 1=100

* Tidsserien består av säsongrensade fasta bruttoinvesteringar subtraherad från publicerad säsongrensat BNP. Tidsserien BNP ex. fasta bruttoinvesteringar är därmed inte säsongrensat separat med summakonsistens.

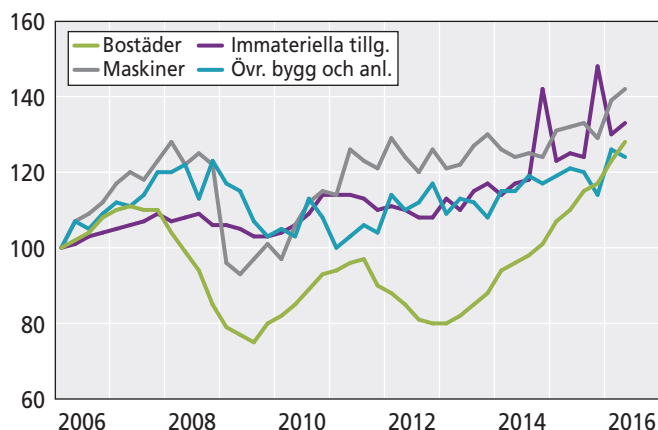
De fasta bruttoinvesteringarna bidrog med 0,4 procentenheter till BNP-tillväxten och stod därmed för det största tillväxtbidraget i försörjningsbalansen för andra kvartalet i rad.

De fasta bruttoinvesteringarna har ökat kraftigt alltsedan 2013 då bostadsinvesteringarna började stiga efter en svacka de två föregående åren. Under 2014 och 2015 fick investeringsuppgången en bredare bas och tillväxttakten tilltog ytterligare. Vid sidan av en fortsatt stark uppgång för bostadsinvesteringarna började investeringarna i övriga byggnader och anläggningar att stiga under 2014 och under inledningen av 2015 tog även maskininvesteringarna fart.

Uppgången för de fasta bruttoinvesteringarna har varit en av de främsta drivkrafterna bakom BNP-tillväxten under första halvåret. De senaste tre kvartalen är BNP exklusive fasta bruttoinvesteringar nästan oförändrad i säsongrensat kvartalstakt. Under samma period utvecklades totala BNP i linje med historiskt genomsnitt eller något däröver. Medan de fasta bruttoinvesteringarna har fortsatt att utvecklas starkt är dämpningen under det senaste kvartalet även ett resultat av att några av de övriga komponenterna i försörjningsbalansen såsom exporten har utvecklats svagare än tidigare.

Fasta bruttoinvesteringar fördelat på investeringstyp

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2006 kv 1=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

Bred investeringsuppgång

Den starka trenden för bostadsinvesteringarna fortsatte även andra kvartalet, med en ökning med 3,9 procent jämfört med kvartalet innan. Uppgångsfasen för bostadsinvesteringarna sträcker sig nu över nästan fyra år. Sett över en 10-årsperiod har dock maskiner och immateriella tillgångar utvecklats starkare.

Det finns inga säsongrensade data för bostadsinvesteringarna på en finare nivå. Mått i årstakt och jämfört med andra kvartalet i fjol ökade dock både nybyggnation av flerbostadshus och småhus med 26 respektive 27 procent, vilket är ungefär samma ökningstakt som de senaste kvartalerna. Till- och ombyggnadsinvesteringar av flerbostadshus steg med 18 procent. Däremot minskade ombyggnadsinvesteringar av småhus med 15 procent, vilket sannolikt förklaras av att mindre gynnsamma avdragsregler för ROT infördes vid årsskiftet.

Investeringar i immateriella tillgångar steg med 3,1 procent säsongrensat och jämfört med första kvartalet och bidrog precis som bostadsinvesteringarna med 0,8 procent till den totala investeringsutvecklingen. FoU-investeringarna drogs upp av några större transaktioner som härrör till företag i tillverkningsindustrin, och motsvaras i NR av samma belopp inom import av FoU-tjänster. Dessa transaktioner är därmed neutrala för BNP-tillväxten. Så var även fallet fjärde kvartalet 2014 och 2015 då FoU-investeringarna höjdes betydligt av motsvarande import av FoU¹.

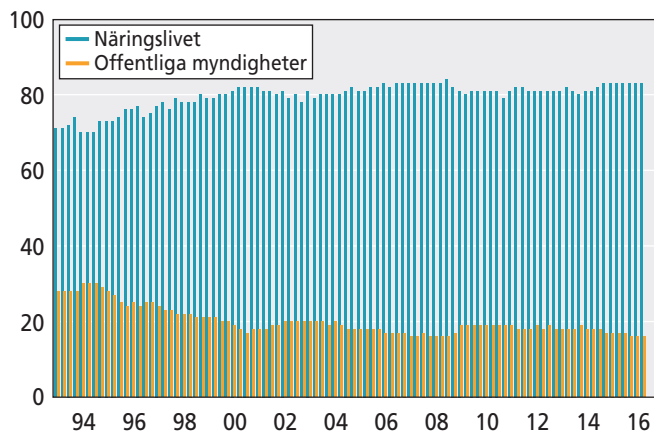
Maskininvesteringarna ökade med 2,4 procent från kvartalet innan, där både näringslivet och offentliga myndigheter bidrog till uppgången. Den positiva utvecklingen för maskininvesteringarna sammanfaller med en relativt stor ökning för import av investeringsvaror. Det kan noteras att beräkningsunderlaget för maskininvesteringarna och övriga byggnader och anläggningar inte är lika komplett andra kvartalet som för övriga kvartal eftersom det inte sammanställs någon Investeringsenkät. Istället bygger beräkningen på Investeringsenkätens planer för andra kvartalet från i maj och som

även justeras utifrån historiska revideringsmönster mellan majenkäten och slutligt utfall i februari året efter.

Investeringar i övriga byggnader och anläggningar, exempelvis kontorsfastigheter och butikslokaler, minskade med 2,1 procent. Nedgången kom efter ett starkt första kvartal.

Andel av fasta bruttoinvesteringar fördelat per sektor

Säsongrensade kvartalsvärden, andelar i procent

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

Uppåt inom både näringslivet och offentliga myndigheter

Efter en uppgång under 90-talet har näringslivets andel av totala fasta bruttoinvesteringar pendlat kring 80 procent. Mot slutet av 90-talet var andelen fördelad relativt lika mellan varuproducenter och tjänsteproducenter. Den relationen har nu ändrats till ungefär 50 procent för tjänsteproducenterna och 30 procent för varuproducenterna. Andelen offentliga investeringar har minskat från knappt 30 procent i mitten av 90-talet till nuvarande 16 procent.

Andra kvartalet 2016 steg näringslivets investeringar med 1,9 procent jämfört med första kvartalet säsongrensat. Det innebär en fortsatt stark utveckling och klart över historiskt genomsnitt. Tjänsteproducenterna bidrog mest till uppgången med en ökning på 2,1 procent där bland annat transport och fastighetsförvaltning ökade medan information- och kommunikationsbranschen minskade investeringarna. De varuproducerande branscherna ökade sina investeringar med 1,6 procent. Tillverkningsindustrin noterade en betydande uppgång efter ett svagare första kvartal, mycket tack vare höga ökningstal inom maskiner och immateriella tillgångar. Däremot fortsatte kräftgången för gruv- och mineralutvinningsbranscherna. Bland övriga varubranscher ökade investeringarna inom energi och vattenförsörjning medan byggbranschen minskade investeringarna.

De offentliga myndigheternas investeringar steg med 1,2 procent säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Störst var uppgången inom primärkommunerna som ökade med 4,4 procent.

¹ Se även temaartikeln i detta nummer av Sveriges Ekonomi om FoU-investeringar.

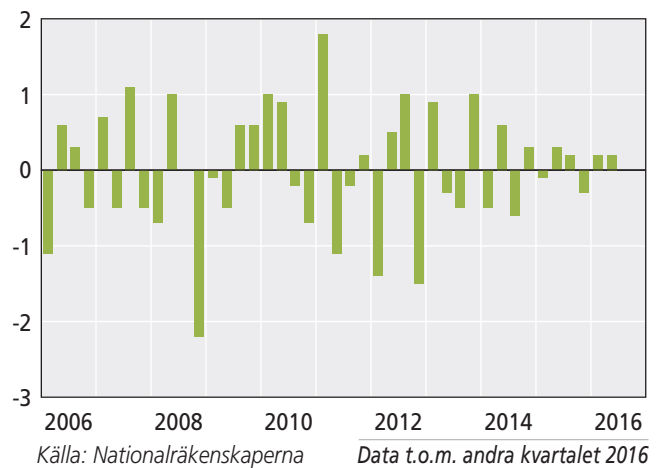
Ökade lagerinvesteringar bidrog till BNP-tillväxten

Andra kvartalet bidrog lagerinvesteringarna med 0,2 procentenheter till BNP-utvecklingen, säsongrensad och jämfört med kvartalet innan. Även första kvartalet var lagerbidraget 0,2 procentenheter.

Säsongrensade data för lagerinvesteringar finns endast tillgänglig på aggregerad nivå. Mätt i årstakt och jämfört med motsvarande kvartal föregående år var lagerbidraget också 0,2 procentenheter. Samtliga delbranscher inom handeln gav positiva lagerbidrag medan industrins lager av insatsvaror, produkter i arbete och färdigvaror höll tillbaka utvecklingen.

Lagerbidraget har de två senaste åren överlag varit betydligt lägre än under perioden 2006–2014.

Lagerbidrag till BNP-utvecklingen
Procentenheter, säsongrensad

Kontaktpersoner: Peter Buvén, 010-479 45 28

Näringsliv

Svagare industriproduktion

Produktionstillväxten i det svenska näringslivet var svagt positiv andra kvartalet. I likhet med första kvartalet minskade varuproduktionen efter en kraftig nedgång inom industrin. Produktionen i tjänstebanscher fortsatte däremot uppåt och tillväxttakten steg jämfört med första kvartalet. Produktiviteten ökade också främst på tjänstesidan medan den minskade bland varuproducenterna.

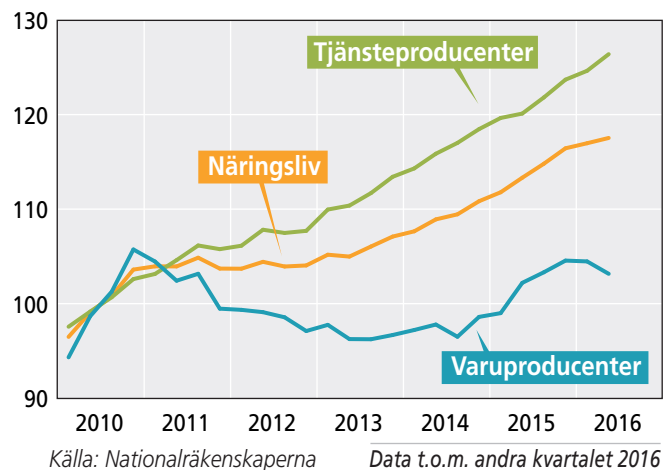
Produktionen¹ inom näringslivet steg även andra kvartalet, vilket den nu gjort tolv kvartal i rad. Ökningstakten var dock precis som första kvartalet måttlig med en produktionsuppgång på 0,5 procent jämfört med kvartalet innan. Det är betydligt lägre än ökningstakten under 2015 som låg på i snitt 1,1 procent per kvartal.

Den främsta skillnaden mot fjolåret är att då växte både varu- och tjänsteproduktionen i näringslivet med god fart. I år har det varit en svagare utveckling för varuproducenterna medan tjänstebanscher ångar på som tidigare.

Tjänsteproduktionen fortsatte att öka stabilt även andra kvartalet medan varuproduktionen minskade rejält från kvartalet innan. Det var främst produktionsminskningar inom industrin som låg bakom nedgången för varuproduktionen medan byggbranschen fortsatte uppåt, dock med lägre tillväxttakt än under fjolåret.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Kraftig inbromsning inom industrin

Industriproduktionen minskade med 1,9 procent jämfört med första kvartalet i år. Det var andra kvartalet i rad med en nedgång och det svagaste enskilda kvartalet på tre år.

Branscherna som räknas till verkstadsindustrin låg bakom en stor del av uppgången för hela industrin under fjolåret, men backade rejält andra kvartalet. En av dessa branscher är den betydande motorfordonsindustrin som har haft ett antal kvartal med mycket stark tillväxt, men som nu producerade

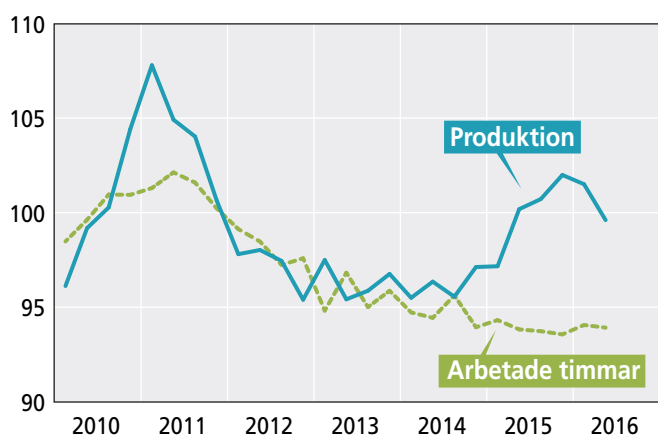
¹ Med produktion avses här egentligen förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

lägre volymer än kvartalet innan. Även maskinindustrin stod för en markant nedgång. Övriga delbranscher uppvisade endast små förändringar, exempelvis skogsindustrin och den kemiska industrin minskade produktionen marginellt.

Trenden vad gäller arbetsinsatsen inom industrin har varit nedåtgående under lång tid. Även under 2015 var det en minskning av antalet arbetade timmar och produktionsuppgången var istället ett resultat av produktivitetsförbättringar. Under första halvåret i år har dock utvecklingen vänt åt andra hållet där arbetsinsatsen endast minskade svagt andra kvartalet och den minskade produktionsnivån innebar lägre produktivitet.

Tillverkningsindustri

Produktion och arbetade timmar, säsongrensat
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

En bakomliggande faktor till de lägre produktionsvolymerna inom industrin är att orderingsgången har mattats av något under året även om den är betydligt högre än för något år sedan. Orderingsgången har fluktuerat väldigt kraftigt det senaste året men den underliggande trenden stärktes under fjolåret där framförallt exportorderingsgången gick upp. Hitills under 2016 har orderinflödet varit jämnare och utan de stora enskilda topparna som ägde rum i slutet av 2015. Den globala efterfrågan har mattats något medan orderingsgången från hemmamarknaden vänt upp svagt. Totalt sett har nivån på orderingsgången stabiliserat sig kring volymer som man får backa till 2011 för att uppnå.

Avmattning inom byggbranschen

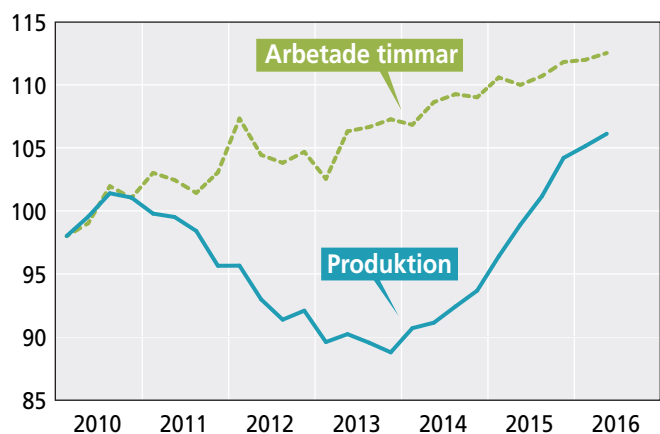
Även om byggproduktionen fortsatte att öka har en viss avmattning börjat synas även för byggföretagen, som också räknas till varuproducenterna. En bakomliggande faktor till att ökningstakten har avtagit de två senaste kvartalen kan vara att det råder en ökad arbetskraftsbrist inom branschen vilket dämpar tillväxtpotentialerna.

Dessutom har även den långsiktiga bilden uppdaterats med utfallen från de definitiva årsberäkningarna för 2014 som resulterade i en betydande nedrevidering av tillväxten inom byggbranschen. De preliminära kvartalsberäkningarna visade en tillväxt på drygt 12 procent under 2014 men de definitiva beräkningarna visade en tillväxt på knappt 3 procent.

Den främsta orsaken till detta är att olika källor används vid kvartals- och årsberäkningarna, där dataunderlaget för årsberäkningen är betydligt mer detaljerat än det som finns tillgängligt vid kvartalsberäkningen. Nedrevideringen gäller i första hand posten "övriga byggnader och anläggningar" där exempelvis kommersiella fastigheter ingår. Bostadsbyggandet har endast reviderats marginellt och statistiken fortsätter att visa en stor uppgång. Byggproduktionen ökar alltså fortfarande men styrkan i uppgången har avtagit.

Byggverksamhet

Produktion och arbetade timmar, säsongrensat
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

När det gäller arbetsinsatsen har byggbranschen haft en positiv trend för arbetade timmar i stort sett sedan 2010. Trots det var produktionsutvecklingen negativ till 2013. Sedan skedde en produktivitetsförbättring då produktionen vände uppåt i början av 2014 och sedan tilltog produktionen ytterligare i fjol.

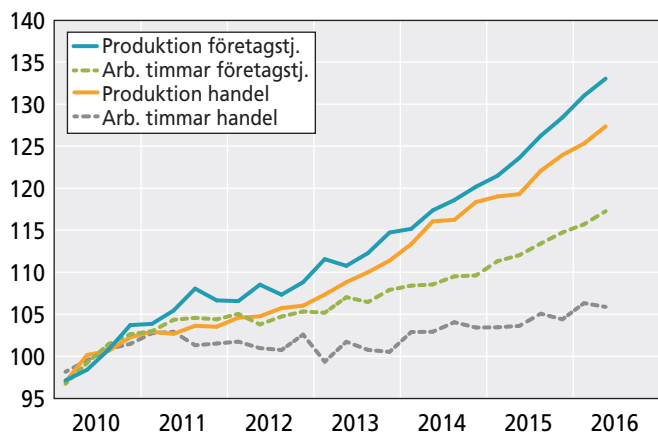
Fortsatt uppgång för tjänstebranscherna

Tjänsteproduktionen fortsatte att växa även andra kvartalet. Jämfört med första kvartalet var uppgången 1,4 procent. Handeln växte med över 1 procent för fjärde kvartalet i rad, denna gång var uppgången 1,6 procent. Samma takt noteras för företagstjänster som har vuxit med minst 1 procent de senaste nio kvartalen.

Båda dessa branscher, liksom de flesta tjänstebranscher, visade upp en jämn produktionsökning i kombination med en jämn ökning av arbetsinsatsen. Inom företagstjänster har antalet arbetade timmar ökat en del på senare år medan uppgången inte har varit lika stor inom handeln. Andra kvartalet visade de säsongrensade siffrorna till och med en liten minskning från kvartalet innan. Båda branscherna har en stabil produktivitetsökning då trenden är att produktionen växer snabbare än arbetsinsatsen.

Företagstjänster och handel

Produktion och arbetade timmar, säsongrensat
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

Högst produktionsuppgång av samtliga tjänstebranscher jämfört med kvartalet innan hade dock utbildning, vård och omsorg med en ökning på 5 procent. I branschen ingår privata aktörer inom dessa områden. En viss påverkan kan förmodligen tillskrivas påskeffekten då skolornas påsklov till största delen inföll under första kvartalet vilket minskade denna post föregående kvartal men drog upp utvecklingen andra kvartalet.

Årsberäkningarna som resulterade i en markant nedrevidering av byggproduktionen 2014 innebar samtidigt en revidering uppåt för tjänstebranscherna. Det förstärker ytterligare bilden av att tjänstesektorn går starkt medan varuproduktionen tappat något.

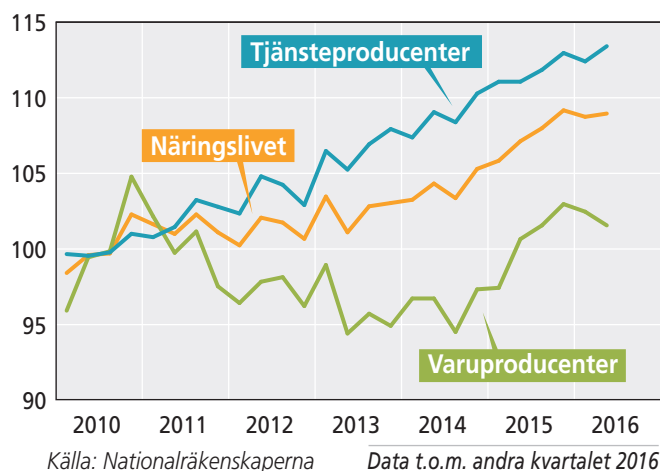
Svagare produktivitet i varuproduktionen

Totalt sett ökade de arbetade timmarna i näringslivet med 0,2 procent andra kvartalet. För varuproducenterna sjönk antalet arbetade timmar svagt men det vägdes upp av en ökning för tjänsteproducenterna.

Efter den starka uppgången för varuproducenterna i fjol sjönk produktiviteten för andra kvartalet i rad. Trots minskad arbetsinsats på varusidan jämfört med kvartalet innan minskade varuproduktionen ännu mer. För tjänstebranscherna förbättrades produktiviteten något vilket ledde till att produktiviteten för hela näringslivet steg marginellt. De kvartalsvisa produktivitetsberäkningarna bör dock tolkas med försiktighet då de bygger på uppgifter om produktion och arbetade timmar som säsongrensats separat.

Arbetsproduktivitet

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

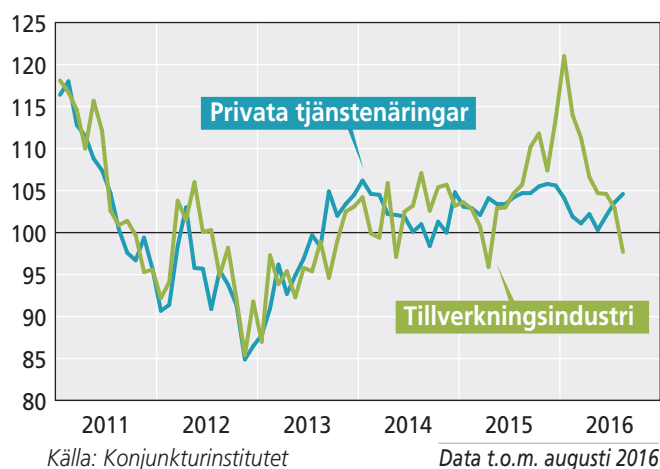
Industri och tjänstenäringsar åt olika håll i konjunkturbarometern

Dämpningen av produktionen i näringslivet följer tendensen som olika konjunkturindikatorer pekat på under året. I konjunkturbarometern har näringslivets konfidensindikator haft en nedåtgående trend sedan januari och det är i huvudsak ett mer dämpat stämningsläge inom industriföretagen som ligger bakom. I augusti föll indikatorn för industrin under det historiska genomsnittet för första gången sedan april i fjol. Orderläget har försvagats, där det är exportorderingen som bidrar nedåt medan hemmamarknaden har legat stabilt under året.

De privata tjänstenäringsarna har istället haft ett närmast oförändrat läge precis över normalnivå under större delen av året. Under juli och augusti, efter andra kvartalets utgång, har kurvan åter vänt upp då i första hand omdömet om uppdragsvolymerna förbättrats samtidigt som förväntningarna på kommande efterfrågeutveckling och anställningsplanerna har höjts.

Konfidensindikator

Säsongrensade månadsvärden. Index, medelvärde=100

Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. augusti 2016

Kontaktperson: Johannes Holmberg, 010-479 45 11

Arbetsmarknad

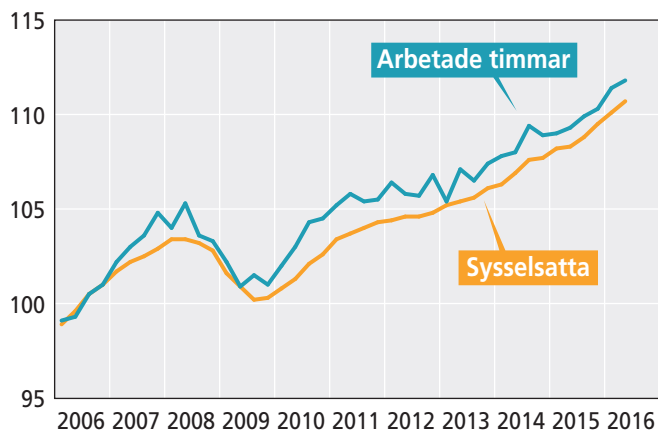
Tjänstesektorn driver arbetsmarknaden

Bilden av arbetsmarknaden är fortsatt ljus och dämpningen av tillväxten i produktionen har i nuläget inte spridit sig till sysselsättningen. Det är fortsatt de privata tjänstenäringarna som driver arbetsmarknaden, men utvecklingen bland tjänstebranscherna har varit splittrad under en längre tid. Arbetslösheten har fortsatt ned och sysselsättningsgraden är uppe på samma nivå som precis innan finanskrisen.

Antal sysselsatta i ekonomin fortsatte att öka i en stabil takt andra kvartalet enligt nationalräkenskaperna (NR). Uppgången uppgick till 0,6 procent, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. Sysselsättningen har därmed stigit förhållandevis kraftigt det senaste året i förhållande till den genomsnittliga utvecklingen från och med 2006 på 0,3 procent. Även antalet arbetade timmar fortsatte att öka över motsvarande snitt för timmar andra kvartalet. Arbetsmarknaden har således ännu inte mattats av på samma sätt som produktionen har gjort sedan årsskiftet. Utvecklingen på arbetsmarknaden har som brukligt utvecklats mer stabilt än produktionen men växte inte heller lika kraftigt under 2015.

Sysselsatta och arbetade timmar, hela ekonomin

Index 2006=100, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

Delad bild av tjänstebranscherna

Utvecklingen på arbetsmarknaden styrs till stor del av utvecklingen inom tjänstebranscherna – framförallt inom de privata tjänstebranscherna. Förutom att de privata tjänstebranscherna är på ett ungefär dubbelt så stora som varubranscherna, både vad gäller antalet sysselsatta och arbetade timmar, så är ökningstakten också genomgående klart högre bland tjänsterna. Detta var inte bara tydligt under finanskrisen utan både innan och efter.

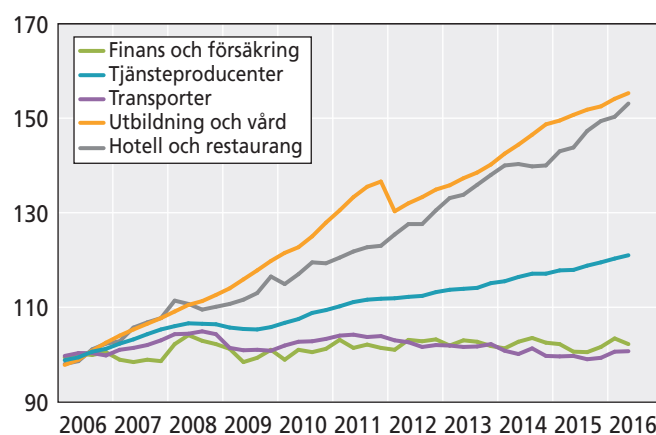
I säsongrensade termer har antalet sysselsatta i tjänstebranscherna ökat med i snitt 0,5 procent per kvartal de 10 senaste åren. Det kan jämföras med 0,1 procent för varubranscherna, där genomsnittet för tillverkningsindustrin till och

med har varit negativt. Motsvarande för arbetade timmar är 0,6 respektive 0 procent och även här har utvecklingen i genomsnitt varit negativ för tillverkningsindustrin.

Skillnaderna inom tjänstebranscherna är dock stora. Arbetsmarknaden inom branscher som finans och försäkring samt transporter har i genomsnitt haft en svag utveckling de senaste 10 åren. Men i båda fallen har antalet sysselsatta endast ökat marginellt sedan början av 2006.

Sysselsatta

Index 2006=100, säsongrensat

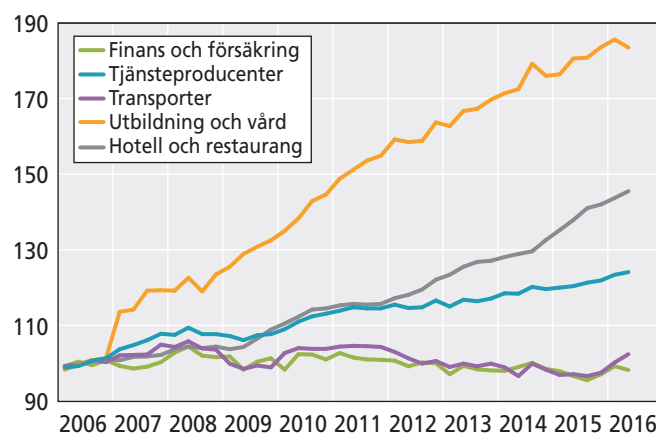
Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

I kontrast till dessa branscher står hotell och restaurang samt privat utbildning och vård. I båda branscherna har den genomsnittliga utvecklingen vad gäller både sysselsatta och timmar avsevärt överstigit genomsnittet för de tjänsteproducerande branscherna som helhet. Och framförallt har utvecklingen av arbetade timmar inom privat utbildning och vård varit anmärkningsvärd, se diagram nedan.

Arbetade timmar

Index 2006=100, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

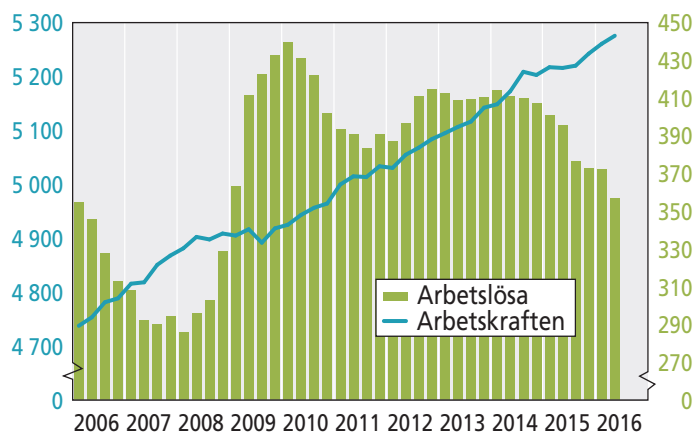
Arbetslösheten sjunker alltjämt

Den relativa arbetslösheten fortsatte att minska andra kvartalet och uppgick till 6,8 procent säsongrensad enligt Arbetskraftsundersökningen (AKU). Arbetslösheten sjönk för både kvinnor och män, men nedgången andra kvartalet var tydligast för männen.

Antalet arbetslösa minskade och antal personer i arbetskraften ökade. Båda dessa delar bidrog därmed till att dra ner arbetslösheten. Antalet arbetslösa har nu minskat nio kvartal i rad och antalet personer i arbetskraften ökade för fjärde kvartalet i följd.

Personer i arbetskraften (vä) respektive arbetslösa 15–74 år (hö)

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

Källa: AKU

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

* Ej trendutjämnade data. Uppgifter från AKU är vanligtvis trendutjämnade

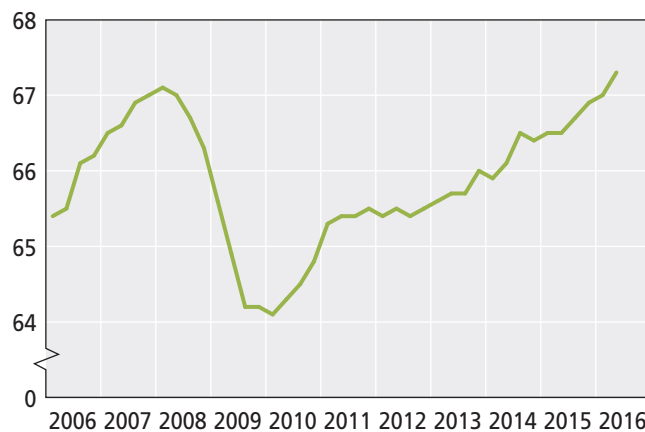
Sysselsättningsgraden fortsätter stiga

Sysselsättningsgraden fortsatte att stiga andra kvartalet och uppgick till 67,3 procent säsongrensad, det vill säga att av befolkningen i åldern 15–74 år är drygt två tredjedelar sysselsatta. Den höga andelen beror till stor del på den stadigt stigande sysselsättningsgraden bland kvinnor där nivån nu är uppe på nivåerna runt millennieskiftet.

Sysselsättningsgrad 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade* månadsdata.

Procent av befolkningen

Källa: AKU

Data t.o.m. andra kvartalet 2016

* Ej trendutjämnade data. Uppgifter från AKU är vanligtvis trendutjämnade

Kontaktperson: Tomas Thorén, 010-479 41 46

Regionala prisskillnader på livsmedel

Billigare livsmedel i södra Sverige

Utifrån undersökningen Köpkraftspariteter (PPP) kan förutom prisnivåjämförelser mellan länder även prisnivåer inom Sverige studeras. Resultaten i denna artikel avser livsmedelspriser och visar att prisnivån är högre i Stockholm jämfört med riksgenomsnittet. Störst är skillnaden mellan Stockholm och södra Sverige medan skillnaden är minst mellan Stockholm och norra Sverige.

I olika delar av landet skiljer sig utgifter för exempelvis boende åt, men hur är det med varor vi konsumerar? Boende är den största posten i KPI:s varukorg (som bygger på hushållens konsumtion) och stod för 25,8 procent 2015. Efter boende lägger hushållen mest pengar på livsmedel. Livsmedel och alkoholfria drycker utgjorde 13,7 procent av KPI-korgen 2015.

Denna artikel redogör för regionala prisnivåer för livsmedel i Sverige. Utgångspunkten är undersökningen Köpkraftspariteter (PPP) som jämför prisnivåer mellan olika länder. Statistiken som ingår i undersökningen ska utgöra ländernas genomsnittliga prisnivå, vilket innebär att även regionala prisnivåskillnader måste undersökas.

Svenska livsmedel dyrare än EU-genomsnittet

Den regionala jämförelsen som presenteras i denna artikel bygger på PPP-undersökningen där livsmedelspriser för alla europeiska länder jämförs. Resultaten från 2015 års undersökning publicerades på Eurostats hemsida i juni

2016. Dessa visar att svenska priser för mat och alkoholfria drycker ligger 24 procent över EU-genomsnittet. De andra nordiska länderna uppvisar också högre priser än genomsnittet. Schweiz toppar listan med en prisnivå på 73 procent över EU-genomsnittet.

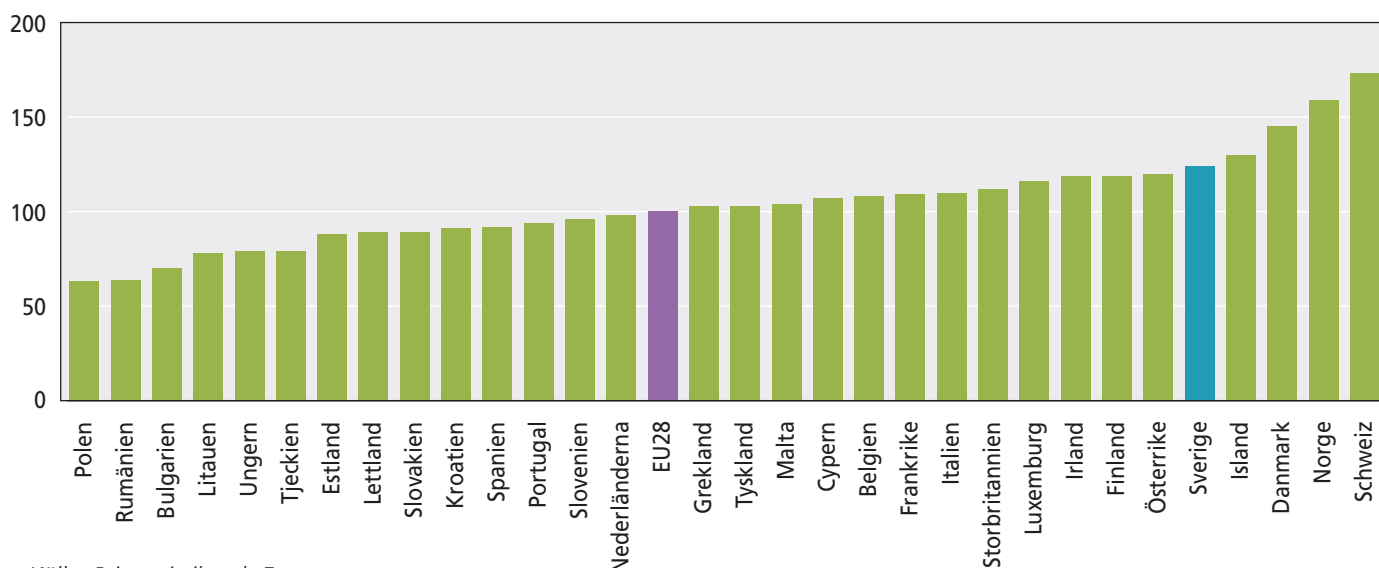
Användningsområden för PPP

PPP används främst för att jämföra BNP i reala termer mellan länder, som beskrivet i faktarutan nedan. Varu- och tjänstepriserna som mäts för PPP ska representera privat och offentlig konsumtion samt investeringar i Sverige¹. Exakt vilka varor som ingår i PPP bestäms på förhand och specificeras noga för att jämföra lika med lika mellan länderna. Tanken är att varje land ska mäta priserna på produkter som är jämförbara mellan olika länder, men även tillräckligt många produkter som är typiska för det egna landets konsumtionsmönster. Insamlingen av priser ska ske vid samma tidpunkt för alla inkluderade länder. För att få ett rättvisande resultat, som är representativt för det egna landet, viktas också produkterna utifrån hur vanliga de är i de olika länderna. I Eurostat-samarbetet ingår 38 länder och resultaten som tas fram jämförs med EU:s 28 medlemsländer (EU28) som bas.

Ett annat exempel på användningsområde för PPP är det så kallade International Comparison Program (ICP). ICP är ett globalt samarbete där Sverige representeras genom Eurostat. De senast tillgängliga resultaten är från 2014 och har bland annat använts för att uppdatera den internationella fat-

¹ Avser hela BNP:s användningssida exklusive handelsnettot.

Prisnivåindex för mat och alkoholfria drycker 2015
EU28=100*

Källa: Prisstatistik och Eurostat

* Prisnivåskillnaderna mäts för samma tidpunkt. En korg av varor som är jämförbar mellan länderna ligger till grund för jämförelsen och alla varor räknas om till samma valuta.

tigdomsgränsen från 1,25 till 1,90 amerikanska dollar om dagen¹.

Köpkraftspariteter (PPP) och Prisnivåindex (PNI):

PPP kan liknas vid en artificiell valutakurs som främst används för att möjliggöra en rättvis jämförelse av BNP mellan länder. PPP är kvoten mellan det belopp i ett lands valuta jämfört med beloppet som behövs för att köpa samma korg av varor och tjänster i ett annat lands valuta, med andra ord:

$$PPP_{i/j} = P_i / P_j$$

Där:

P_i = Pris i nationell valuta för land i .

P_j = Pris i nationell valuta för land j .

Detta likställer köpkraften mellan olika nationella valutor.

Den ovan nämnda så kallade artificiella valutakallas Purchasing Power Standard (PPS). En PPS köper med andra ord samma volym av varor och tjänster i alla inkluderade länder. När (BNP) uttryckt i löpande priser (i nationella valutor) deflateras med PPS kommer därigenom jämförelsen att återspegla volymkillnaderna mellan länder.

Prisnivåindex (PNI) beräknas genom att PPP divideras med valutakursen och multipliceras med 100:

$$PNI_{i/j} = PPP_{i/j} / X_{i/j} * 100$$

Där:

$X_{i/j}$ = Valutakurs land i / land j

Exempel:

En 33cl Coca cola kostar i Sverige 15 SEK och i Danmark 10 DKK.

PPP för en 33 cl Coca cola mellan Sverige och Danmark = 15/10 = 1,5 SEK mot 1 DKK.

Med en valutakurs mellan SEK och DKK på 1,2 SEK för 1 DKK, är PNI mellan Sverige och Danmark 1,5/1,2 = 1,25 * 100 = 125.

Enligt detta exempel är en 33 cl Coca cola därmed relativt dyrare i Sverige än i Danmark.

Källa: Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities, 2012 edition

Metod för regionala prisskillnader

Metoden för framtagning av de regionala prisnivåskillnaderna som redovisas i denna artikel liknar den för PNI men den behöver inte ta hänsyn till olika valutor. En mer detaljerad beskrivning av metoden finns i faktarutan om spatialkoefficienter nedan.

När prisnivåer tas fram är det viktigt att mäta likvärdiga produkter mellan regionerna så att det är en faktisk prisskillnad som syns och inte skillnad i kvalitet eller utseende på produkten.

Produktgrupperna som inkluderats i denna studie är mat och alkoholfria drycker.

Inkluderade produktgrupper*

Coicop	Namn
A.01.1.1	Bröd och övriga spannmålsprodukter
A.01.1.2	Kött
A.01.1.3	Fisk
A.01.1.4	Mjölk, ost och ägg
A.01.1.5	Oljor och fetter
A.01.1.8	Sötsaker och glass
A.01.1.9	Övriga livsmedel
A.01.2.1	Kaffe, te och kakao
A.01.2.2	Mineralvatten, läsk, frukt- och grönsaksjuicer

* Gruppen frukt och grönsaker har exkluderats på grund av för lite data från övriga landet.

Vid val av produkter samt inhämtning av data har utgångspunkten, med KPI som underlag, varit produktlistan som användes vid köpkraftsparitetsundersökningen för livsmedel under 2015. Vid Eurostats undersökning var det på förhand bestämt när priserna skulle samlas in, eftersom det är viktigt att alla länder prismäter samtidigt. Produktlistan i den här analysen är således framtagen för att vara jämförbar med resterande Europa. Vi har säkerställt att det finns tillräckligt med observationer för att jämföra likvärdiga produkter även mellan regionerna inom Sverige. Priserna mättes under veckor utan storhelger och andra yttre faktorer som skulle kunna påverka priserna. Modellen som används i analysen kontrollerar för butikstyp (stormarknader mot övriga livsmedelsbutiker) samt för möjlig inflation mellan mätperioderna i dataunderlaget.

Jämförelseområdena som studerats är Stockholm mot riksgenomsnittet, samt Stockholm mot östra, södra respektive norra Sverige. Regionerna har delats in enligt NUTS-indelningen²:

Livsmedel dyrast i Stockholm och i norra Sverige

I diagrammet nedan redovisas den genomsnittliga prisnivån i östra, södra och norra Sverige samt riksgenomsnittet med Stockholm som bas. Genomsnittet har viktats enligt konsumtionen av de olika produktgrupperna som ingår. Resultaten visar att prisnivån för jämförda produktgrupper i genomsnitt är 0,7 procent högre i Stockholm jämfört med riksgenomsnittet. Stockholm ingår i riksgenomsnittet i denna jämförelse vilket innebär att skillnaden är mindre än om jämförelsen istället varit Stockholm i relation till resten av landet. Den största skillnaden syns mellan Stockholm och södra Sverige där prisnivån är 2,5 procent högre i Stock-

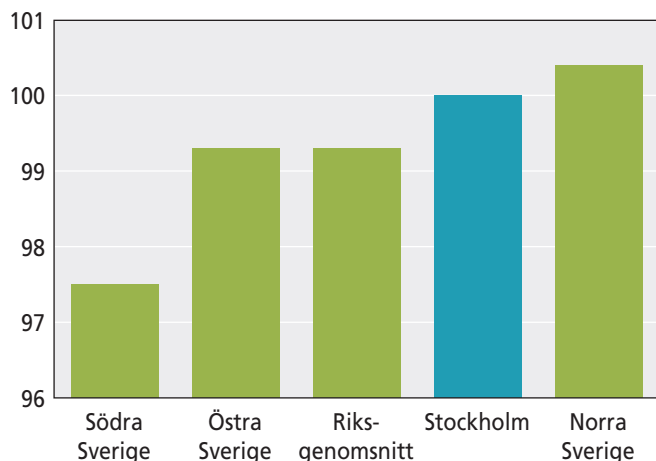
1 Världsbanken har tagit fram en internationell gräns för när en individs anses leva i fattigdom. För mer detaljerad information om metod för uppdateringen se "Use of PPPs": <http://icp://worldbank.org/>

2 Östra Sverige: Stockholms (exkluderad från gruppen vid jämförelse med regionen), Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Örebro och Västmanlands län. Södra Sverige: Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Skåne, Hallands och Västra Götalands län. Norra Sverige: Värmlands, Dalarnas, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. http://www.scb.se/Grupp/Hitta_statistik/Internationell_statistik/_Dokument/NUTS_1_2_3_20080101.pdf

holm för jämförda produktgrupper. Mellan Stockholm och norra respektive östra Sverige är skillnaderna mindre. Mot östra Sverige är den genomsnittliga skillnaden 0,7 procent högre prisnivå i Stockholm och mot norra Sverige visar resultaten att den genomsnittliga prisnivån är 0,4 procent lägre i Stockholm jämfört med norra Sverige.

Prisnivåindex för livsmedel 2015

Stockholm=100*

Källa: Prisstatistik

* Resultaten utgör ett viktat medel av inkluderade produktgrupper. Vikterna är baserade på konsumtion inom respektive produktgrupp.

Tabellen nedan visar prisnivåskillnaden mellan Stockholm och jämförda regioner per produktgrupp. När Stockholm jämförs med riksgenomsnittet så redovisas resultaten både som procentuell skillnad och i form av spatialkoefficienter. Stockholm och resten av landet har viktats lika när koefficienten tagits fram. När Stockholm jämförs med östra, södra och norra Sverige redovisas resultaten endast i procentuell skillnad. I de procentuella jämförelserna är övriga Sverige utgångspunkt, d.v.s. hur mycket dyrare/billigare Stockholm är jämfört med referensområdet. Spatialkoefficienten däremot har Stockholm som utgångspunkt och visar istället hur mycket dyrare/billigare övriga landet är jämfört med Stockholm. För mer detaljerad beskrivning av metoden se faktarutan om spatialkoefficienter nedan.

I jämförelsen Stockholm mot riksgenomsnittet visar ingen av produktgrupperna på lägre prisnivå i huvudstaden. Grupperna fisk samt mjölk, ost och ägg visar störst skillnad med 0,9 procent högre prisnivå i Stockholm jämfört med riksgenomsnittet. Minst skillnad visar grupperna kaffe, te och kakao samt oljor och fetter som visar 0,4 procent högre prisnivå i Stockholm. Som nämnts ovan ingår Stockholm i riksgenomsnittet.

I jämförelsen Stockholm mot östra Sverige syns inte så stora skillnader i prisnivå på jämförda produktgrupper. Resultaten visar störst skillnad på mjölk, ost och ägg där priserna är 1,3 procent högre i Stockholm. Kaffe, te och kakao visar däremot 0,5 procent lägre prisnivå i Stockholm jämfört med östra Sverige. I gruppen övriga livsmedel är skillnaden väldigt liten.

I jämförelsen mot södra Sverige syns större skillnader i prisnivå än mot de andra regionerna. Störst är skillnaden för mineralvatten, läsk, frukt- och grönsaksjuicer där prisnivån är 3,3 procent högre i Stockholm. För oljor och fetter, som är gruppen med minst skillnad, är ändå prisnivån i Stockholm 1,9 procent högre.

De minsta skillnaderna i prisnivå totalt sett var i jämförelsen mellan Stockholm och norra Sverige. Däremot visar de separata produktgrupperna större skillnader i vissa fall. Till exempel är prisnivån på kött 1,8 procent lägre i Stockholm jämfört med norra Sverige medan oljor och fetter samt mineralvatten, läsk, frukt- och grönsaksjuicer visar en prisnivå som är 1,3 procent högre i Stockholm jämfört med norra Sverige.

Prisnivå i Stockholm jämfört med respektive region

Produktgrupp	Riksgenomsnitt ¹	Östra Sverige	Södra Sverige	Norra Sverige
Bröd och övriga spannmålsprodukter	0,993 (0,7 %)	0,6 %	2,7 %	-0,3 %
Kött	0,992 (0,8 %)	0,8 %	2,0 %	-1,8 %
Fisk	0,991 (0,9 %)	0,8 %	2,6 %	-1,0 %
Mjölk, och och ägg	0,991 (0,9 %)	1,3 %	2,9 %	-0,4 %
Oljor och fetter	0,996 (0,4 %)	0,7 %	1,9 %	1,3 %
Sötsaker och glass	0,994 (0,6 %)	0,5 %	2,3 %	0,1 %
Övriga livsmedel	0,995 (0,5 %)	0,2 %	2,3 %	0,7 %
Kaffe, te och kakao	0,996 (0,4 %)	-0,5 %	2,1 %	0,8 %
Mineralvatten, läsk, frukt- och grönsaksjuicer	0,993 (0,7 %)	0,4 %	3,3 %	1,3 %

Källa: Prisstatistik

Sammanfattning

För de analyserade produktgrupperna är det störst skillnad i prisnivå mellan Stockholm och södra Sverige och minst skillnad mellan Stockholm och norra Sverige. Med andra ord har norra Sverige en relativt högre genomsnittlig prisnivå på dessa livsmedelsgrupper än övriga Sverige.

Resultaten visar en relativt liten skillnad även mellan Stockholm och östra Sverige.

Resultaten som tagits fram för denna studie visar endast pris-skillnader och inte bakomliggande effekter. Vad skillnaderna beror på går inte att se i resultaten som tas upp i den här studien. Däremot kan vi med bättre kunskap om prisnivå-skillnader inom Sverige förbättra spatialkoefficienterna som skickas till Eurostat för PPP-undersökningen.

¹ I jämförelse mellan Stockholm och riksgenomsnittet redovisas skillnaden både som spatialkoefficient och i procentuell skillnad. Vilket innebär att vid beräkning av riksgenomsnittligt pris för produktgruppen Kött multipliceras Stockholms prisnivå med 0,992.

Spatialkoefficienter

Statistiken som ingår i PPP ska representera ett riksgenomsnitt för varje land. Eftersom priser ofta samlas in enbart i huvudstaden av effektivitetsskäl behövs prisnivåskillnader inom landet undersökas. För att räkna fram ett riksgenomsnitt korrigeras priserna som mäts i huvudstaden med så kallade spatialkoefficienter. Spatialkoefficienten visar med andra ord prisnivåskillnaden mellan Stockholm och övriga delar av landet.

En spatialkoefficient är med andra ord en faktor som multipliceras med ett insamlat pris från ett visst område för att beräkna landets genomsnittspris. Koefficienten tas fram genom att beräkna genomsnittet av insamlad prisnivå och den genomsnittliga prisnivån för resten av landet för att sedan dividera det med insamlad prisnivå enligt formeln nedan.

$$\text{Spatial Adjustment Factor (SAF)} = \frac{\left(\frac{1 + P_o}{2} \right)}{P_o}$$

där:

$$P_o = \left(\frac{P_s}{P_l} \right) = \text{Priset i Stockholm } (P_s) \text{ i relation till priset i resten av landet } (P_l).$$

$$\frac{(1 + P_o)}{2} = \text{Riksgenomsnittlig prisnivå.}$$

Eftersom P_o är en relation av resten av landet så kan resten antas vara = 1 för att ta fram riksgenomsnittet.

PPP-talen som beräknats (enligt beskriven metod i faktarutan för PPP ovan) multipliceras med aktuell spatialkoefficient för att få hela landets genomsnittspris för produktgruppen.

För de regionala prisnivåskillnaderna som redovisas i denna artikel har följande metod använts:

$$\text{Prisnivåskillnad (i \%)} = \left(\frac{P_s}{P_l} \right) - 1$$

där:

P_s = Pris i Stockholm.

P_l = Pris där i = östra, södra eller norra Sverige.

Kontaktpersoner: Maria Ädel, 010-479 47 16 och
Kristina Strandberg, 010-479 40 34

FoU i nationalräkenskaperna

Ökad FoU genererar större intäkter från utlandet

FoU-investeringarnas betydelse för den svenska ekonomin har ökat. Det är främst FoU för användning i företagets egna produktion som har stigit, men importerad FoU har ökat kraftigt under de senaste åren. Ökad FoU har också givit försättningar för större intäkter från utlandet genom licenser och trepartshandel.

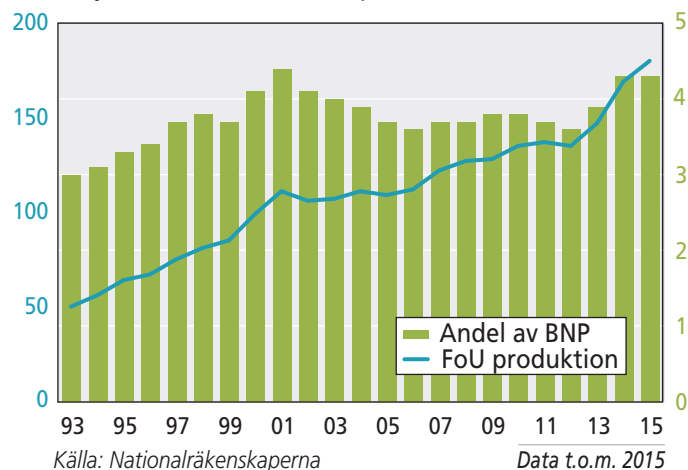
Investeringar i forskning och utveckling (FoU) har ökat som andel av svensk BNP de senaste åren. Under 2015 utgjorde dessa investeringar drygt 4 procent av BNP. I relation till BNP var investeringarna i FoU som högst kring millennieskiftet då de steg mycket kraftigt. Betydelsen av FoU i den svenska ekonomin har också ökat över tiden, se diagram nedan. Under 2015 gjorde svenska företag investeringar i FoU för nästan 130 miljarder mer än under 1993.

I Sverige är FoU-verksamheten mest förekommande inom fordonsindustrin, branschen för datorer och elektronikvaror samt branschen för kemiska produkter och läkemedel. I dessa branscher tillsammans sker drygt 60 procent av FoU-investeringarna i näringslivet. Det är också dessa branscher som särskilt bidragit till ökningen över tid. Enligt SCB:s FoU-undersökning är det framför allt stora företag, med fler än 1 000 anställda, som har stora utgifter för FoU. Dessa står för ungefär 60 procent av företagssektorns totala FoU-utgifter.

I nationalräkenskaperna (NR) omfattas begreppet FoU av många olika typer av verksamheter. FoU i detta sammanhang inkluderar aktiviteter som genererar patent, copyrights, industriella processer och design¹. Även licenser för immateriella rättigheter² och trepartshandel³ är nära kopplat till FoU. Licenser består av betalningar för att nyttja en immateriell tillgång, medan intäkter från trepartshandel i stor utsträckning baseras på ägandet av en immateriell tillgång. Den här artikeln reder ut hur FoU, licenser och trepartshandel redovisas i NR.

Investeringar i FoU

Miljarder kronor (vå) samt procentandel av BNP (hö)

Hur bidrar FoU-produktion till BNP?

Produktionen av immateriella tillgångar i NR kan delas upp i två faser. I den första fasen utvecklas det som definieras som originalet, som exempelvis består av en patent på en produkt eller en produktionsprocess som skyddas som industriegendom. En FoU-tillgång kan bestå av allt från en design av en ny mobiltelefon, patent på utformningen av funktionsmaterial till en ny vindjacka, prototyper och produktionsprocesser inom biltillverkningen eller patent på ett nytt läkemedel. FoU-produktionen i NR avser emellertid enbart utvecklingen av originalet, där en successiv investering i den immateriella tillgången sker.

I den andra fasen används originalet. Det sker antingen som en tillgång i produktionsprocessen för att skapa andra varor eller tjänster i den egna verksamheten, eller för försäljning. En försäljning kan innebära en engångstransaktion där själva tillgången säljs, eller i form av löpande intäkter från försäljning av licenser för att använda den immateriella tillgången.

FoU används primärt i egen verksamhet

De svenska företags investeringar i FoU domineras av egenproducerad FoU. Detta görs primärt av enheter som utvecklar FoU-produkter för användning i produktionen inom det egna företaget. I större företag eller koncerner kan även enheter placerade i Sverige utföra FoU på uppdrag av företag inom koncernen i andra länder, vilket då genererar FoU-investeringar i ett annat land och export av FoU i Sverige. Drygt 70 procent av den FoU som producerades i Sverige under 2014 var avsedd för egen slutlig användning, det vill säga i den egna produktionen för att generera andra varor eller tjänster. Med undantag för kortsiktiga minskningar under 2005 och 2006, samt efter finanskrisen under

¹ FoU redovisas i NR:s årsberäkningar som produktaggregatet M72.

² Licenser avser produkt N774 redovisas i NR:s årsberäkningar som produktaggregatet N77.

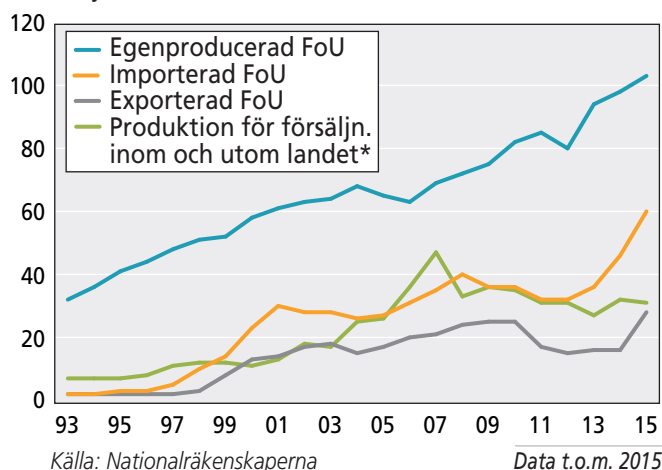
³ Så kallad merchanting.

2011, har egenproducerad FoU ökat varje år och har sedan 1993 mer än tredubblats i värde.

FoU-produktion för försäljning, som utgör resterande del av den inhemska produktionen av FoU, står för en betydligt mindre andel. Nivån under de senaste tio åren har varit ungefär lika som den FoU som importerats. Under 2014 och 2015 ökade dock FoU-importen kraftigt, på grund av ett fåtal stora patentinköp från utlandet, och steg till en högre nivå.

Sedan slutet av 90-talet har svenska företag importerat mer FoU än vad som har exporterats. Nettoimporten av FoU har sedan dess också ökat över tid och under 2014 importerades FoU för ungefär dubbelt så stort värde som vad som exporterades. Exporten av FoU utgör ungefär hälften av den inhemska FoU-produktionen för försäljning. Det är dock viktigt att beakta att exporten inte enbart är en del av denna produktion eftersom även FoU-tillgångar som importerats vid ett tidigare tillfälle kan ingå. Detta var fallet 2000 och 2001 då exporten översteg den totala FoU-produktionen för försäljning.

FoU transaktioner i NR
Miljarder kronor

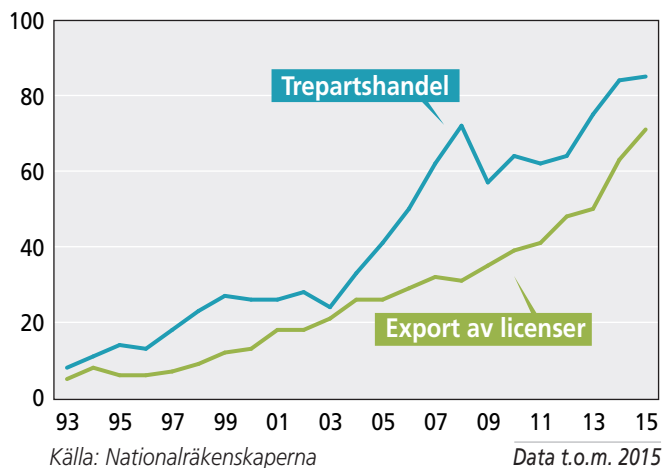
FoU genererar ökade intäkter från utlandet

Exportintäkterna som härrör från FoU-investeringar kommer till stor del från licensintäkter för immateriella tillgångar. Exporten av licenser har mer än fördubblats sedan 2008 och utgör knappt 90 procent av den totala försäljningen av licenser. De branscher som är dominerande bland FoU-investeringar i NR, vilka inkluderar fordonsindustrin, branschen för datorer och elektronikvaror samt branschen för kemiska produkter och läkemedel, tillhör tillsammans med handelsbranscherna och informationstjänster de branscher som genererar störst intäkter från licenser.

Företagens FoU-tillgångar kan på lite sikt även generera stora intäkter genom vinster från trepartshandel¹. Det sker genom att svenska företags intäkter från upphovsrättsskyddade varor tillverkas i utlandet och säljs vidare från utlandet utan att vid något tillfälle befinna sig i Sverige. Det handlar främst om större företag som har en hög andel FoU men

bedriver en stor del av produktionen i andra länder. Intäkterna från trepartshandeln täcker då bland annat kostnader för den FoU-verksamhet som bedrivs i Sverige. Intäkterna från trepartshandeln ökade som starkast 2003–2008 då den mer än tredubblades. Även 2013 och 2014 ökade intäkterna från trepartshandel tydligt. En ökad FoU-produktion som bedrivs i Sverige genererar därmed också ökade intäkter från trepartshandel.

Export av licenser samt trepartshandel
Miljarder kronor

Större variationer i investeringar och utrikes-handel med FoU

Eftersom FoU-relaterade tjänster innehåller en betydande andel inköp och försäljning av patent- och licensrättigheter mellan länder, kan stora sådana transaktioner påverka utvecklingen inom export och import av tjänster. De fasta bruttoinvesteringarna påverkas också av utrikeshandeln med dessa tillgångar. Import av FoU-tillgångar innebär ökade investeringar i immateriella tillgångar i NR, medan export av FoU-tillgångar på motsvarande sätt innebär en desinvestering.

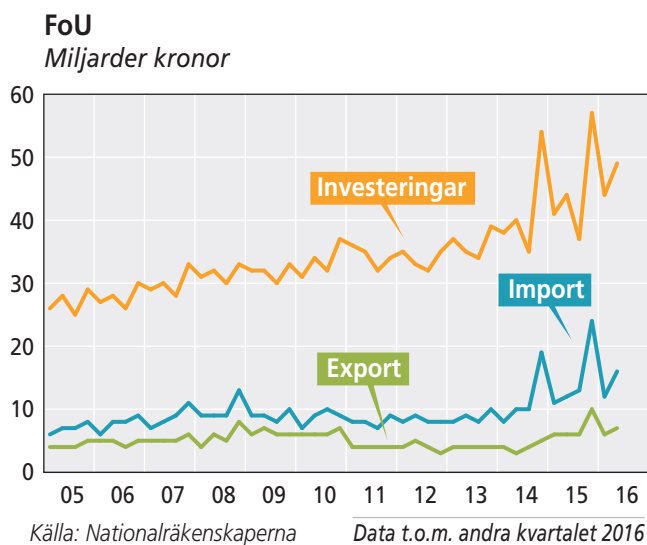
Fjärde kvartalet 2014 och 2015 steg importen av FoU kraftigt på grund av ett fåtal mycket stora patentinköp från utlandet. Större delen av dessa avsåg direkta köp av immateriella tillgångar och en mindre del förskottsbetalningar² för licenser vilka enligt NR:s bokföringsprinciper också ska betraktas som överlåtelse av immateriella tillgångar. Fjärde kvartalet 2015 höjdes även FoU-exporten av denna typ av transaktioner, men i betydligt mindre grad än importen.

När importen överstiger exporten, som var fallet fjärde kvartalet 2014 och 2015, stiger de fasta bruttoinvesteringarna med nettovärdet mellan import och export. Tillväxttakten för FoU-investeringar steg på grund av detta kortsiktigt till en nivå långt över det historiska genomsnittet under de senaste tjugo åren, se diagrammet nedan. Eftersom uppgången under dessa kvartal rörde importerade patenträttigheter påverkades dock inte BNP-utvecklingen då ingen produktion hade skett i Sverige.

¹ Så kallad *merchandising*.

² Så kallade *up front payments*.

Över tid har intäkter som genereras av ägandet av immateriella tillgångar bidragit positivt till svensk BNP, men betydelsen av sådana transaktioner har fått en betydligt större påverkan på BNP i vissa andra länder än i Sverige. Ett exempel är Irland. Där fick stora äganderättsöverföringar en exceptionell effekt på ekonomin vilket medförde att BNP steg med över 26 procent under 2015. Denna ökning handlar om internationella koncerner som flyttat verksamhet till landet och överfört både materiella och immateriella tillgångar. Dessa tillgångar har i sin tur genererat stora intäkter från licenser, leasing och trepartshandel från utlandet. Sett i relation till Sverige var värdet av dessa överföringar betydligt större än de transaktioner som ägde rum i Sverige under 2014 och 2015.

Kontaktpersoner: Andreas Lennmalm, 010-479 40 54 och Magnus Saltveit, 010-479 49 84

När klassas FoU som en investering och när blir det insatsförbrukning?

Efter att nationalräkenskapernas redovisning uppdaterades enligt ENS 2010, redovisas köp av immateriella tillgångar som en investering i FoU och på motsvarande sätt förs en försäljning som en desinvestering. Den löpande användningen av en immateriell tillgång betraktas fortfarande som en kostnad i företagets produktion och förs i NR som insatsförbrukning i produktionen, eller som del av produktionsvärdet i det säljande företaget.

En central fråga gällande dessa transaktioner är därför att kunna skilja mellan vad som är kostnader och intäkter i den löpande produktionen i företagen och vad som är transaktioner av tillgångarna i sig. Det gäller inte minst för transaktioner av dessa tjänster till och från utlandet som räknas som utrikeshandel av tjänst i NR.

Klassning av FoU och licenser enligt ENS 2010

	Säljare			Köpare		
	Investering	Desinvest.	Produktion	Investering	Desinvest.	Insatsförbrukn.
Försäljning av FoU-tjänster			x	x		
Prod. av FoU för egen använd.	x		x			
Exp/imp av FoU-tjänster		x		x		
Köp/försäljning av licensrättigheter med livslängd över ett år, och upfront payments		x		x		
Löpande licensbetalningar			x			x

Det som i NR är avgörande om en transaktion relaterad till FoU ska klassas som investering eller en löpande intäkt respektive kostnad är om transaktionen avser köp av en tillgång eller en tjänst. En investering och desinvestering äger rum när en äganderättsöverföring sker av den immateriella tillgången, med förutsättningen att tillgången ska användas i produktionen i mer än ett år. Exempelvis så ska stora transaktioner, så kallade "up front payments", i samband med köp av FoU eller licensavtal betraktas som en investering i immateriella tillgångar och redovisas som köp eller försäljning av en FoU-tillgång.

Under vissa omständigheter räknas även en "kopia" av tillgången för vilken licenser betalas som en investering. På samma sätt är förutsättningen att licensen används i produktionen längre än ett år och att licenstagaren också står för all risk och belöning från licensen. I nationalräkenskaperna kommer då även denna typ av licenser att klassas som FoU-tillgångar.

Löpande licensbetalningar i immateriella rättigheter utan övertagande av risken för själva tillgången betraktas däremot som en betalning för en tjänst och sådana löpande kostnader i företaget förs i NR som insatsförbrukning. Det avser exempelvis betalningar för att nyttja ett varumärke eller ett franchisingkoncept i sin verksamhet.

När det gäller immateriella tillgångar är detta inte alltid enkelt att avgöra om transaktionen handlar om en äganderättsöverföring eller köp av en tjänst eftersom riktlinjer i nationalräkenskaperna inte gör samma avgränsningar som företagsbokföringen. För att kunna särskilja dessa typer av transaktioner krävs ibland mer detaljerad information från företagen än vad som fångas i den ordinarie statistikrapporteringen.

Det civila samhället i NR

Utbildning och forskning anställer flest i det civila samhället

Det civila samhället i Sverige utgörs av frivilliga organisationer som inte är skapade i vinstsyfte. Flest anställda finns inom områdena utbildning och forskning, rekreation och kultur samt religiös verksamhet, medan det högsta förädlingsvärdet skapas inom området bostäder, social och samhällelig utveckling.

Under 2015 redovisade Statistiska centralbyrån för första gången satelliträkenskaper för det civila samhället i Sverige. Med satelliträkenskaper avses att man bryter ut vissa delar från nationalräkenskapernas (NR:s) huvudsystem och belyser resultat som annars inte ingår i den ordinarie publiceringen av NR.

Grunden för satelliträkenskaper över det civila samhället återfinns i FN:s "Handbook on Non-profit organisations in the Systems of National Accounts". I den finns det civila samhällets organisationer indelade efter tolv huvudgrupper¹ som framgår i diagrammen nedan.

Med civila samhällets organisationer avses de självständiga, formella organisationer som till sin form inte är skapade för gå med vinst eller ge avkastning till dess skapare. Vidare ska organisationerna vara frivilliga att vara medlemmar i samt skilda från den myndighetsutövande delen av den offentliga sektorn. Satelliträkenskaperna innehåller alltså inte information om informella privata initiativ utan endast verksamhet som utförs i organiserad form.

De vanligaste organisationsformerna inom det civila samhället är ideella föreningar, bostadsrättsföreningar, övriga stiftelser och fonder samt samfälligheter. Då det förekommer att dessa organisationer bedriver en del av sin verksamhet i bolagsform har även dotterbolagen till dessa organisationer klassificerats in i det civila samhället även om de är vinstdrivande.

I beräkningarna över det svenska civila samhället har fokus främst legat på organisationernas verksamhetsindelning utefter de tolv huvudgrupperna. För dessa sammanställs årligen ekonomiska transaktioner, antalet organisationer och antalet förvärvsarbetande personer inom de olika verksamheterna. Utifrån dessa uppgifter kan sedan bland annat förädlingsvärde, arbetskostnader, investeringar, kapitalinkomster, transfereringar samt sparande beräknas och redovisas för respektive kategori.

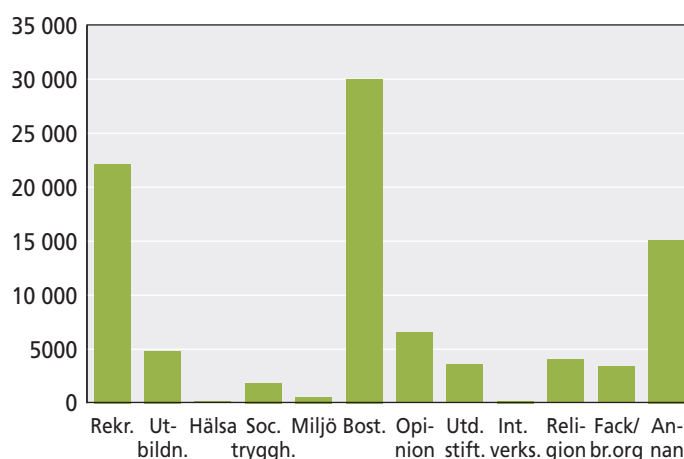
I denna artikel belyses antalet aktiva organisationer, antalet förvärvsarbetande personer, förädlingsvärde, transfereringar

samt ideellt arbete för året 2013 fördelat efter de olika verksamhetsgrupperna.

Antalet organisationer inom det civila samhället

Av 92 500 ekonomiskt aktiva organisationer i det civila samhället i Sverige utgör gruppen bostäder, social och samhällelig utveckling ungefär en tredjedel. I denna grupp ingår bland annat bostadsrättsföreningar som, med cirka 23 000 aktiva enheter, bidrar stort till att denna kategori är störst. Den näst största gruppen sett till antalet organisationer är rekreation och kultur där idrottsföreningar och kulturföreningar utgör huvuddelen. I den tredje största gruppen som benämns som annan verksamhet ingår bland annat föreningar och fonder samt dotterbolag med verksamheter som inte har kunnat klassificeras in i någon av de övriga elva grupperna.

Antal organisationer inom det civila samhället 2013

Källa: Nationalräkenskaperna

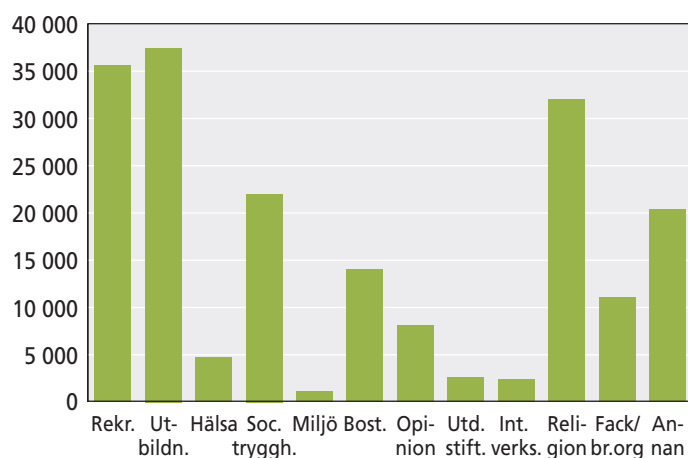
191 000 arbetar i civila samhället

Det totala antalet förvärvsarbetande personer inom det civila samhällets organisationer uppgick enligt den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) till 191 000 under 2013 vilket är ungefär 4 procent av det totala antalet förvärvsarbetande personer i Sverige. Av dessa arbetade ungefär en femtedel inom utbildning och forskning vilket var den största kategorin tätt följd av rekreation och kultur. I gruppen utbildning och forskning ingår bland annat privata icke-vinstdrivande förskolor, skolor, högskolor samt folkhögskolor. Även inom religiös verksamhet finns många förvärvsarbetande personer där Svenska kyrkan är en av de största organisationerna. Grupperna utbildning och forskning samt religiös verksamhet innehåller alltså färre antal organisationer, men med fler förvärvsarbetande personer per organisation än till exempel grupperna rekreation och

¹ Klassificeringen sker enligt: "International Classification of Non-Profit Organisations" (ICNPO)

kultur samt bostäder, social och samhällelig utveckling. Högsta antalet förvärvsarbetande personer per organisation återfinns i gruppen hälsa där bland annat sjukhus samt övrig hälso- och sjukvård ingår.

Antal sysselsatta per verksamhetsindelning 2013

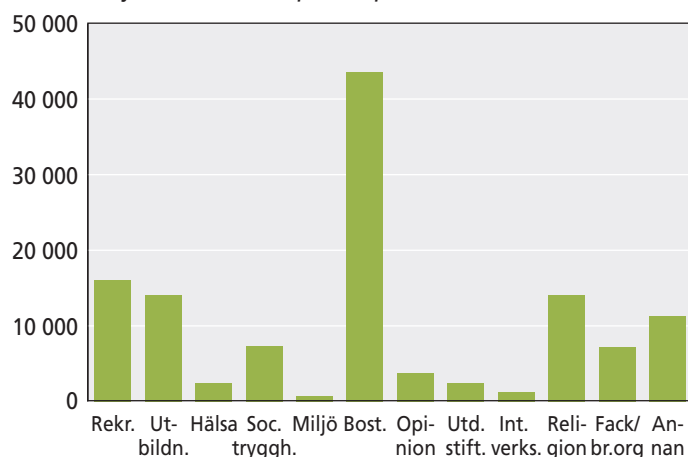
Källa: Nationalräkenskaperna

Civila samhället står för 3 procent av BNP

Förädlingsvärdet inom det civila samhället var 124 miljarder kronor under 2013 vilket motsvarade 3,3 procent av Sveriges BNP. Precis som med antalet organisationer är det organisationer inom bostäder, social och samhällelig utveckling som står för den största delen med ett förädlingsvärde på knappt 44 miljarder kronor. Övriga grupper med relativt sett höga förädlingsvärden är rekreation och kultur, utbildning och forskning, religiös verksamhet samt annan verksamhet.

Förädlingsvärde inom civila samhällets organisationer 2013

Miljoner kronor, löpande priser

Källa: Nationalräkenskaperna

Det höga förädlingsvärdet i gruppen bostäder, social och samhällelig utveckling beror på hur beräkningen av produktion och förädlingsvärde av bostadstjänster inom bostadsrättsföreningarna hanteras inom nationalräkenskaperna (NR). Enligt NR:s manual ENS2010 skall värderingen av produktion, förädlingsvärde och konsumtion av boendetjänster beräknas på ett likartat sätt för äganderätt, bostadsrätt eller hyresrätt. För Sveriges del innebär det att förädlingsvärdet

inom bostadsrättsföreningarna marknadsvärderas vilket höjer förädlingsvärde och driftsöverskott jämfört med bostadsrättsföreningarnas egna resultaträkningar.

Civila samhällets organisationers transfereringar

En stor del av det civila samhällets organisationers ekonomiska flöden består av transfereringar både vad gäller inkomster och utgifter. De totala transfereringsinkomsterna uppgick till totalt 98 miljarder kronor och transfereringsutgifterna uppgick till 62 miljarder kronor under 2013. Detta gav ett transfereringsnetto på knappt 37 miljarder kronor.

Social trygghet har störst transfereringsinkomster

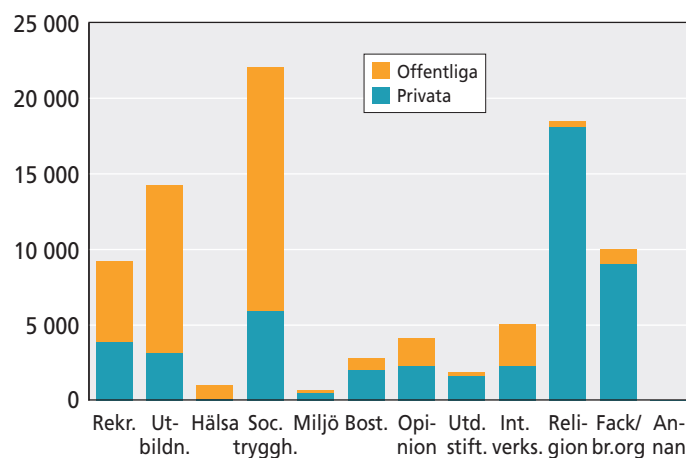
De två kategorier med högst transfereringsinkomster är social trygghet och religiös verksamhet som står för nästan hälften av transfereringsinkomsterna totalt. I kategorin social trygghet ingår bland annat arbetslöshetskassorna vilka erhåller medel dels från dess medlemmar dels från staten. Dessa transfereringsinkomster betalas sedan ut i form av sociala förmåner till de som uppbär arbetslöshetsersättning varför nettot av transfereringarna för denna grupp ligger på lägre nivåer jämfört med om endast inkomstsidan studeras.

Religiös verksamhet finansieras till största delen av medlemsavgifter och medlemsavgifterna till dessa organisationer går till skillnad från kategorin social trygghet huvudsakligen till verksamhet i form av konsumtionsutgifter. Inom den icke-vinstdrivande delen av ekonomin klassificeras kostnader för arbetskraft, insatsförbrukning och kapitalförslitning som kommer hushållen tillgodo som konsumtionsutgifter.

I diagrammet nedan framgår de totala transfereringsinkomsterna uppdelat på inkomster från offentlig och privat sektor.

Transfereringsinkomster för det civila samhällets organisationer 2013

Miljoner kronor, löpande priser

Källa: Nationalräkenskaperna

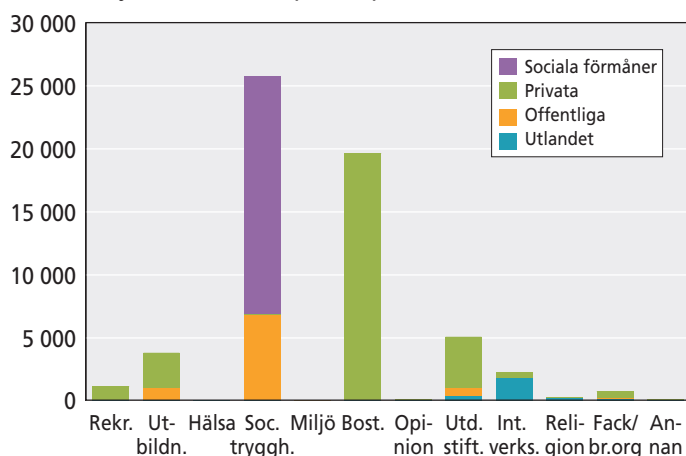
Social trygghet och bostäder har störst transfereringsutgifter

Beträffande transfereringsutgifter uppvisar både social trygghet och bostäder, social och samhällelig utveckling höga nivåer. De höga transfereringsutgifterna inom social trygghet beror som nämnts ovan främst på utbetalningar av arbetslöshetsersättningar.

Precis som med nivån på förädlingsvärdet beror de höga transfereringsutgifterna för bostäder, social och samhällelig utveckling på hur beräkningen av bostadsrättsföreningarnas produktion av bostadstjänster hanteras inom nationalräkenskaperna.

För att erhålla ett rättvisande sparande för såväl bostadsrättsföreningarna som för hushållen (som konsumerar boendetjänsten) redovisas också en transferering från bostadsrättsföreningarna till hushållen. Transfereringen motsvarar skillnaden mellan den beräknade marknadshyran och den faktiska avgiften som hushållen betalar. Detta bidrar också till att transfereringsutgifterna når dessa höga nivåer i den här kategorin. I diagrammet nedan framgår uppdelningen av transfereringsutgifterna mellan utbetalda sociala förmåner samt andra löpande transfereringsutgifter fördelat på utgifter till privat sektor, offentlig sektor och mot utlandet.

Transfereringsutgifter för det civila samhällets organisationer 2013
Miljoner kronor, löpande priser

Källa: Nationalräkenskaperna

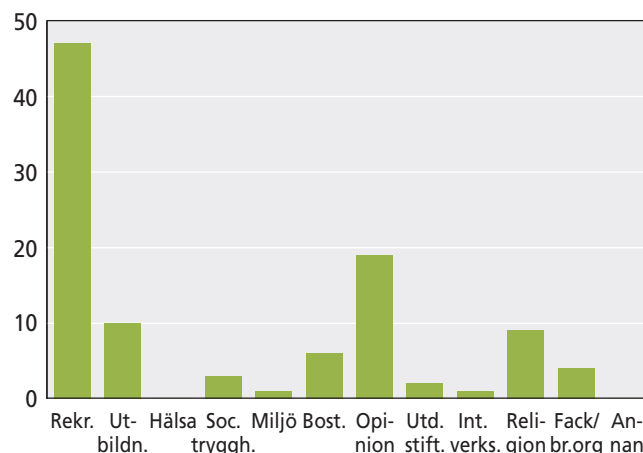
Högst andel ideellt arbete inom rekreation och kultur

I civila samhället ingår organisationer från många sektorer av ekonomin. Ideellt arbete har dock hittills endast undersökts i sektorn hushållens icke-vinstdrivande organisationer (HIO) och redovisas i diagrammet nedan. Sett till det totala antalet organisationer inom det civila samhället står HIO för drygt 80 procent.

Enligt undersökningen Organisationernas ekonomi så förekommer det mest frivilligt arbete inom kategorin rekreation och kultur följt av opinionsbildning och politik samt utbildning och forskning. Det skall dock beaktas att andra sektorer än HIO, såsom icke-vinstdrivande enheter inom

icke-finansiella bolagssektorn och finansiella bolagssektorn samt offentlig förvaltning, inte ingår i diagrammet nedan.

Ideellt arbete enligt undersökningen av hushållens icke-vinstdrivande organisationer
Procentuell fördelning mellan ICNPO-kategorier 2013

Källa: Nationalräkenskaperna

Framtida utvecklingsarbete

I det framtida utvecklingsarbetet om det civila samhället ligger bland annat att arbeta vidare med att undersöka hur många personer som utför ideellt arbete samt hur mycket tid dessa personer ägnar åt detta. I förlängningen kan beräkningar göras för att sätta ekonomiska värden på dessa ideella insatser för att på så vis ytterligare belysa civila samhällets bidrag till samhällsutvecklingen.

Att fastställa nivån på de ideella insatserna är inte enkelt och de resultat som erhålls om man utgår från organisationerna skiljer sig åt jämfört med om man utgår från undersökningar på individnivå. Därför har det för år 2013 endast publicerats uppgifter om hur det ideella arbetet fördelar sig mellan de olika verksamhetsgrupperna enligt undersökningen Organisationernas ekonomi utan att fastställa totala mått på de ideella insatserna.

Ett andra utvecklingsområde gäller detaljeringsnivån av redovisningsgrupperna. I dagsläget finns de tolv huvudgrupperna redovisade vilket på sikt kan utökas till fler undernivåer. Utvecklingsarbetet omfattar även organisationernas tillgångar och skulder för att belysa dess förmögenheter och finansiering.

Statistik om civila samhället finns på www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Naringsverksamhet/Naringslivets-struktur/Civila-samhallet/

Kontaktperson: Mattias Bågling, 010-479 45 27

Tidigare fördjupningsartiklar

Titel	Nummer	Sid
Nationalförmögenheten ger en bättre bild av hushållens tillgångar	2016:2	16
Sänkt risknivå i hushållens sparande.....	2016:2	20
Ny dokumentation av nationalräkenskaperna	2016:2	23
Fler asylsökande höjer BNP	2016:1	18
Asylinvandringen skapar utmaningar för statistiken.....	2016:1	20
Större BNP-effekt från produktskatterna	2016:1	23
Tjänstesektorn i storstäderna stark drivkraft.....	2016:1	24
Asylsökandes påverkan i NR-systemet	2015:4	18
BNP per capita	2015:4	20
Offentliga finanser	2015:4	21
Offentlig skuld i Sverige och Europa	2015:4	24
Ökat tjänsteinnehåll i konsumtionen sedan 80-talet.....	2015:3	18
Hushållen med högst inkomster ökade sparandet mest.....	2015:3	23
Valutakursens påverkan på inflationen.....	2015:2	18
Redovisningen av import och export av FoU påverkas av ENS 2010	2015:2	21
Makroekonomiska obalanser i Sverige och Europeiska unionen	2015:2	22
Tjänsteexporten allt viktigare för ekonomin	2015:1	20
Valutakursens påverkan på importprisindex.....	2015:1	23
Balansräkningarnas kopplingar till investeringar	2015:1	26
Omläggningen till ENS 2010 medför ändrad EU-avgift	2014:4	17
Förändrad redovisning av premiepensionen.....	2014:4	19
Anpassning av nationalräkenskaperna till ENS 2010.....	2014:3	20
Ingen dramatisk tjänsteprisnedgång	2014:3	22
Nya konstantsskatteindex.....	2014:3	25
ENS 2010 och allmän översyn medför förändringar av NR	2014:2	18
Vad händer i NR när FoU blir investering i ENS 2010?.....	2014:2	22
Betydande omfördelningseffekter mellan inkomstgrupper.....	2014:1	23
ENS 2010 och dess påverkan på finansräkenskaperna	2013:4	20
ENS 2010 och ändringar av pensionssystemet	2013:4	22
Globala värdekedjor och flytt av produktion.....	2013:3	19
HUKO – ny månadsindikator för hushållskonsumtion.....	2013:3	22
Förändringar i NR av nya förordningen ENS 2010	2013:3	25
Nya vikter i nationalräkenskaperna.....	2013:3	28
Nya regelverket ENS 2010 införs september 2014	2013:2	20
Från varor till tjänster i konjunkturstatistiken.....	2013:2	21
Regional matchning på arbetsmarknaden under 2012	2013:1	20
Multifaktorproduktivitetsutvecklingen i näringslivet 1993–2012	2013:1	23

ANSVARIG UTGIVARE

Ylva Hedén Westerdahl

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Magnus Saltveit, redaktör	010-479 49 84
Maria Schoultz, redaktör	010-479 40 74
Peter Buvén	010-479 45 28
Johannes Holmberg	010-479 45 11
Sofia Nilsson	010-479 41 16
Tomas Thorén	010-479 41 46

MEDSKRIBENTER

Mattias Bågling, nationalräkenskaper
Andreas Lennmalm, nationalräkenskaper
Kristina Strandberg, statistisk metod
Maria Ädel, prisstatistik

GRAFISK FORM

Monica Andersson 010-479 43 62

Förfrågningar kan även göras via e-post: förnamn.efternamn@scb.se.